

Tampereen kaupunkiseudun ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus 2013–2015

Seurantaraportti

Seutuhallitus, 23.4.2014

Valtion ja kuntien seurantakokous, 6.5.2014

Tiivistelmä

Tampereen kaupunkiseudun kunnallisvaltuustot hyväksyivät kuntien ja valtion välisen maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) -aiesopimuksen 2013-2015 alkuvuodesta 2013. Aiesopimuksella kunnat konkretisoivat kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaa, liikennejärjestelmäsuunnitelmaa ja asuntopoliittista ohjelmaa. Sopimusmenettelyllä valtio tukee kaupunkiseutua yhdyskuntarakenteen ohjauksessa ja edistää valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista. MAL-aiesopimuksen seuranta vuodelta 2013 käsitellään valtion ja kuntien seurantakokouksessa 6.5.2014 sekä Tampereen kaupunkiseudun seutuhallinnossa ja kunnissa.

Seuranta vuodelta 2013 osoittaa yhdyskuntarakenteen suunnittelun olleen vahva painopiste kuntien yhteistyössä. Kunnat valmistelivat kaupunkiseudun kattavan rakennesuunnitelman uudistamista samanaikaisesti, kuin osallistuivat maakuntakaavan laadintaan. Prosessit kytkettiin suunnittelun alkuvaiheessa aikataulullisesti yhteen, mikä on mahdollistanut oikea-aikaisen vuorovaikutuksen ja näkökulmien vaihdon. Valmistelussa on kiinnitetty huomiota mm. työnjakoon ja suunnitelmien erilaiseen tarkkuustasoon.

Maankäytön eheytyminen. Uudistuotannon, niin kaavoituksen kuin rakentamisen, voi todeta painottuneen nykyistä taajamarakennetta tukevasti, vaikka poikkeuksiakin on. Pientalorakentamista on edelleen varsin runsaasti asemakaavan ulkopuolella, mutta tulee vähenemään vähentyneiden suunnittelutarveratkaisujen myötä. Yhdyskuntarakenteen eheytymiseen on vaikuttanut mm. muuttoliikkeen suuntautuminen aiempaa voimakkaammin keskuskaupungin alueelle. Myönteistä on, että uudet asutustihentymät ovat syntyneet pääosin joukkoliikenteenvyöhykkeille. Muun muassa raitiotien vaikutusalueella oli käynnissä useita maankäyttöä tiivistäviä kaavahankkeita. Kuntien maapolitiikan valmiudet ovat kutakuinkin tavoitelluissa yleis- ja asemakaavavarannoissa. Kaavavarannot ovat keskeinen väline kasvun suuntaamisessa ja kasvun kustannusten hallinnassa.

Liikkumistapojen uudistuminen. Kuntien toimenpiteet kestävien liikennemuotojen vahvistamiseksi ovat olleet monipuolisia. Joukkoliikenteen kilpailutuksella ja uusilla vyöhyketaksoilla on synnytetty aito seudullinen joukkoliikennekokonaisuus, jonka liikennöinti alkaa pääosin 30.6.2014. VR-Seutulippu on lisännyt nykyisen junaliikenteen hyödyntämistä. Valtio on osallistunut myös raitiotien yleissuunnitelman laadintaan. Uuden MAL-rahoituksen hyödyntämiseen on valmistauduttu mm. seudullisten pyöräilyreittien suunnittelulla. Kestävien liikkumismuotojen vahvistamista tulee jatkaa pitkäkestoisesti, sillä toistaiseksi voidaan todentaa vain pieniä muutoksia joukkoliikenteen ja pyöräilyn suuntaan. MAL-rahoituksella on joukkoliikennerahoituksen rinnalla tärkeä rooli.

Asuntotuotannon monipuolistaminen. Asuntotuotannon monipuolistaminen eteni heikosti. Väestön kasvusta huolimatta tuotantomäärät jäivät kokonaisuudessaan alle tavoitteen. Myönteistä on vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen runsas määrä, sen sijaan ARA-tuotannon vahvistamisessa koko seudulla epäonnistuttiin. Syitä kehitykseen ovat mm. epäedulliset lainaehdot ja ARA-tuotantoon sopivien hyvien tonttien puute.

Kerrostalotuotanto oli tavoitetta voimakkaampaa. Asuinympäristöjä monipuolistavaan ja elävöittävään keskitehokkaaseen asuntotuotantoon ja sen edellytyksiin on tarve kiinnittää runsaasti enemmän huomiota jatkossa.

Sisällysluettelo

1	Johdanto
2	Väestön kasvuun varautuminen
2.1	Maankäyttöyhteistyön sitovuus
2.2	Raakamaa- ja kaavavarannot
3	Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen
3.1	Asunnot, palvelut ja työpaikat joukkoliikenteen laatuikäytävien läheisyyteen
3.2	Raja-alueiden suunnittelu yhteistyö
3.3	Tonttitarjonta ja rakentamisen ohjaus
3.4	Valtion kiinteistöstrategian toteutuminen
3.5	Energiatehokas yhdyskuntarakenne
3.6	Paikkatiedon kehittäminen
4	Keskustojen kehittäminen
4.1	Asunnot, palvelut ja työpaikat kunta- ja aluekeskuksiin
4.2	Tampereen rautatieaseman alueen kehittäminen
5	Asuntotuotannon monipuolistaminen
5.1	Asuntotuotannon yhteisvastuullisuus ja kohtuuhintaisuus
5.2	Asuntoalueiden infra-avustukset
5.3	Eriyisryhmien asumispalveluiden kehittäminen
5.4	Asuinalueohjelman toteutuminen
5.5	Asumisen energiatehokkuuden parantaminen
6	Elinkeinoelämän kasvun tukeminen
6.1	Tampere-Pirkkalan lentoaseman alueen kehittäminen
7	Liikkumisen tapojen uudistaminen
7.1	Liikkumisen ohjauksen kehittäminen
7.2	MAL-hankkeiden toteutuminen
7.3	Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman 2030 toteuttaminen
7.4	Joukkoliikenteen edistäminen
7.5	Kaupunkiraitiotien toteutus
7.6	Lähijunaliikenteen kehittämisohjelman toteuttaminen
7.7	Etelän suunnan lisäraiteiden ja seisakkeiden toteuttaminen
7.8	Älyliikenteen keinojen hyödyntäminen
7.9	Väyläinvestointien edistäminen uuden liikennepolitiikan hengessä
8	Palveluverkon yhtenäinen tarkastelu
8.1	Seudullinen palveluverkko
9	Johtopäätökset

1 Johdanto

Tampereen kaupunkiseudun kunnat, eli Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi sekä ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikennevirasto, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ja Pirkanmaan ELY-keskus allekirjoittivat 7.2.2013 maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) aiesopimuksen vuosille 2013–2015 (MAL2). Sopimus on jatkoa vuosia 2011–2012 (MAL1) koskeneelle aiesopimukselle.

Aiesopimuksen tavoitteena on syventää maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyötä seudun kuntien kesken. Sopimus on paitsi kaupunkiseudun kuntien keskinäinen sitoumus vastuunkannosta yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi myös osoitus kuntien ja valtio-osapuolen yhteyden vahvistumisesta. Valtio-osapuoli tukee seudun yhteisiä tavoitteita erilaisin ohjaavin ja taloudellisin tukitoimenpitein sekä investoinnein erikseen sovittujen valtakunnallisten periaatteiden ja ohjelmien mukaisesti.

Voimassa olevan aiesopimuksen lähtökohtina ovat MAL1-aiesopimus, kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2030 sekä hallituksen kaupunkipolitiikkakokonaisuus. MAL1:n toteutumisen arviointi osoitti, että sekä valtio että kaupunkiseutu toteuttivat sopimuskaudella monipuolisesti aiesopimukseen kirjattuja toimenpiteitä. Samassa yhteydessä todettiin kuitenkin, että toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi vaatii pidempää seurantaa. Kuntien vahva panostus näkyi erityisesti joukkoliikenteen edellytysten parantamisessa. Maapoliittisten toimien myötä oli odotettavissa yhdyskuntarakenteen eheytymistä pitkällä aikavälillä. Huomion kiinnittäminen kaavavarantoihin ja tonttitarjontaan sekä lievealueiden rakentamisen ohjaamiseen nähtiin tulevaa kehitystä ajatellen tärkeäksi. Asuntotuotannossa saavutettiin asetetut tavoitteet yleisellä tasolla.

Arvioinnissa nähtiin lisäksi, että tuleva aiesopimus tulee ulottaa hallituskauden loppuun, eli vuodelle 2015. Aiesopimuksen toteutumisen kannalta nähtiin tarkoituksenmukaiseksi, että sopimukseen kirjattavat hankkeet sisältyvät valtakunnallisiin politiikkaohjelmiin, kuten liikennepoliittiseen selontekoon ja asuinalueiden kehittämisohjelmaan. Edelleen MAL1-aiesopimuksen toteutumisen arvioinnissa todettiin, että seurantaan ja sen hyödyntämiseen päätöksenteossa tulee jatkossa panostaa enemmän.

Valtio asetti 19.4.2013 aiesopimukselle seurantaryhmän kokoamaan seurantatiedot ja valmistelemaan seurantaraportin seurantakokousta varten. Seurattavia asioita ovat aiesopimuksessa esitettyjen toimenpiteiden edistyminen ja niiden vaikuttavuus. Seurantaryhmään nimettiin rakennusneuvos Matti Vatiola (YM, pj.), suunnittelujohtaja Taru Hurme (Tampere), asuntojohtaja Auli Heinävä (Tampere), joukkoliikennepäällikkö Mika Periviita (Tampere), kunnanjohtaja Olli Viitasalo (Lempäälä), kaavoitusarkkitehti Markku Lahtinen (Kangasala), seutujohtaja Päivi Nurminen (Tampereen kaupunkiseutu), seutusuunnittelupäällikkö Kimmo Kurunmäki (Tampereen kaupunkiseutu), yli-insinööri Kaisa Mäkelä (YM), neuvotteleva virkamies Katariina Myllärniemi (LVM), johtaja Kari Salmi (ARA), yksikön päällikkö Jarmo Joutsensaari (Liikennevirasto), yliarkkitehti Leena Strandén (Pirkanmaan ELY-keskus), liikennejärjestelmäasiantuntija Erika Helin (Pirkanmaan ELY-keskus).

Tässä raportissa kuvataan aiesopimukseen kirjattujen toimenpiteiden edistymistä ja toteutumista vuodelta 2013. Näkökulma on Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman tavoitekokonaisuus, mikä painottaa suunnitelman merkitystä kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen ohjauksessa. Seurattavat toimenpiteet ovat ensimmäinen osa kolmivuotista toteuttamisen ohjelmointia.

2 Väestön kasvuun varautuminen

Vuonna 2013 Tampere kasvoi kehystä voimakkaammin. Keskuskaupungin kasvu lisää kaupunkimaisen asuntotuotannon kysyntää ja kaupungin sisäisiä matkoja. Se vaikuttanee positiivisesti yhdyskuntarakenteen eheytymiseen. Muuttoliikkeestä huolimatta ikäihmisten määrä kasvoi. Väestön ikääntymisen vaikutukset asuntotuotantoon, rakennetun ympäristön esteettömyyteen ja palvelujen saavutettavuuteen tulee huomioida.

Hankitun raakamaan pinta-ala on kasvanut vuodesta 2010. Puutteellisen paikkatiedon johdosta ei ole mahdollista tehdä johtopäätöksiä siitä miten hyvin hankittu maa vastaa strategisia kasvun suuntia ja yhdyskuntarakenteen kestäviä laajentumistarpeita.

Kuntien aktiivinen yleiskaavoitus v. 2013 vastaa osaltaan kasvuun varautumiseen. Seudullisesti kaavavaranto vastaa tällä hetkellä tavoitteita, mutta riittävään varantoon tulee kuitenkin edelleen kiinnittää huomiota.

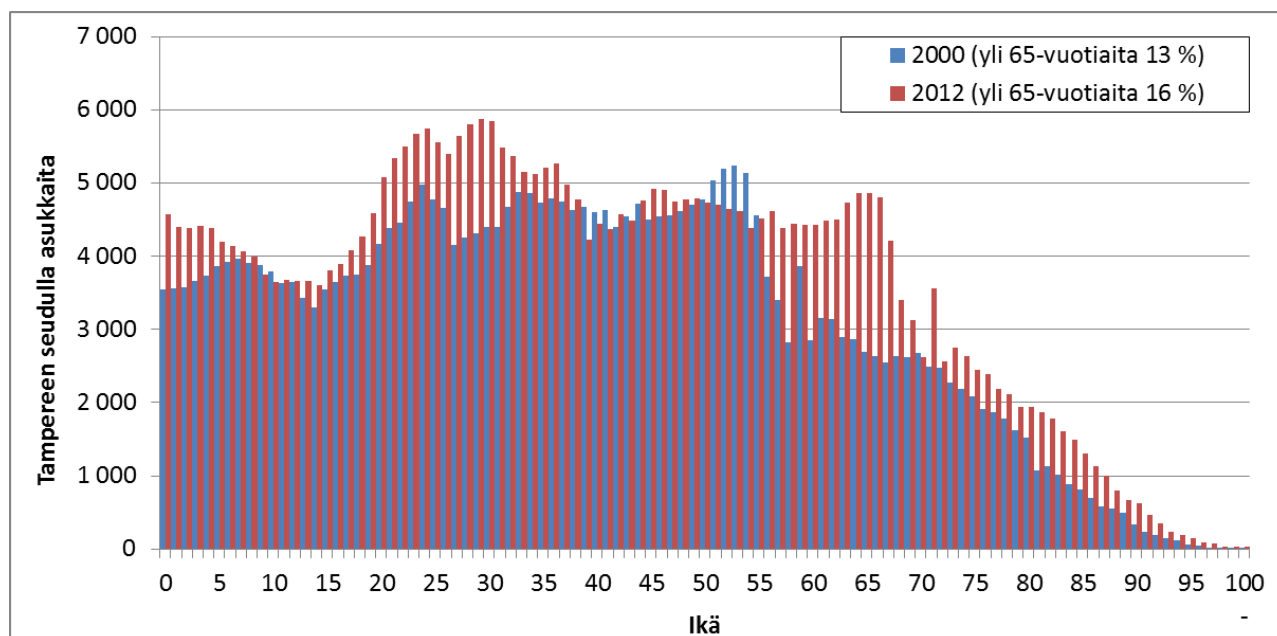
Kaupunkiseudulla oli 31.12.2013 noin 370 000 asukasta. Vuonna 2013 väestönkasvua oli 4 488 henkeä, eli hieman enemmän kuin keskimäärin viime vuosina (ka vuodesta 2000 lähtien 4 216 as./v). Erityisesti Tampereen väkiluku kasvoi vuonna 2013 edeltäneitä vuosia enemmän (+ 2 988 as., 66 % kaupunkiseudun kasvusta). Vastaavasti erityisesti Pirkkalan, Ylöjärven ja Vesilahden kasvu oli vuonna 2013 selvästi alempi kuin aiemmin 2000-luvulla.

Taulukko 1. Perustietoa kaupunkiseudusta

	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Kaupunki-seutu
Väestö 31.12.2013*	30 338	21 838	32 694	9 626	18 362	220 409	4 478	31 735	369 480
Kasvu % 2013	0,7 %	1,9 %	1,1 %	0,6 %	1,3 %	1,4 %	0,9 %	0,7 %	1,2 %
kasvu% 2000-2013	18,4 %	33,7 %	21,5 %	8,3 %	44,2 %	12,8 %	30,9 %	25,4 %	17,4 %
kasvu% keskimäärin/v.	1,4 %	2,6 %	1,7 %	0,6 %	3,4 %	1,0 %	2,4 %	2,0 %	1,3 %
absoluuttinen kasvu 2000-2013	4 708	5 507	5 789	740	5 626	24 941	1 057	6 436	54 804
absoluuttinen kasvu keskimäärin/v.	362	424	445	57	433	1 919	81	495	4 216
Työttömyys % 31.12.2013*	12,0 %	11,4 %	15,0 %	14,7 %	11,2 %	17,1 %	10,4 %	12,1 %	15,3 %
Työpaikka-omavaraisuus 2011	66,9 %	70,8 %	78,7 %	79,6 %	69,8 %	123,1 %	44,2 %	67,7 %	0,0 %
Tulovero% 2013	20,00	20,50	19,75	20,50	20,00	19,00	20,50	19,75	0
Huoltosuhde 2012 (ennakkotieto)	1,24	1,24	1,32	1,60	1,17	1,26	1,31	1,26	1,27
						Lähde: Tilastokeskus ja Pirkanmaan ELY-keskus			

Seudun väestön määrä kasvoi vuodesta 2000 vuoteen 2013 noin 55 000 henkilöllä. Ikäihmisten suhteellinen osuus kasvoi samalla aikajaksolla. Vuonna 2000 Tampereen seudun asukkaista oli yli 65-vuotiaita 13 % ja yli 75-vuotiaita 5 %. Vuonna 2012 vastaavat luvut olivat 16 % ja 7 %.

Lähivuosina yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa merkittävästi (kuva 1). Myös lasten osuus on kääntynyt kasvuun. Ikäjakaumassa ja sen kehityksessä on kunnittain selviä eroja. Ikäihmisten osuus on suurin Orivedellä, jossa yli 65-vuotiaita oli 19 % vuonna 2000 ja 23 % vuonna 2012. Lempäälässä, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä ikäihmisten osuus on hieman seudun keskiarvoa pienempi. Ainoastaan Vesilahdella ikäihmisten osuus on pienentynyt (yli 65-vuotiaita 2000: 16% ja 2012: 14 %).

Kuva 1. Väestön ikäjakauman muutos vuodesta 2000 vuoteen 2012. (lähde: Tilastokeskus)

2.1 Maankäyttöyhteistyön sitovuus

Toimenpiteet:

- Rakennesuunnitelman uudistaminen
- Rakennesuunnitelman seudullisen toteutusohjelman laadinta
- Yleiskaavojen laadinta
- Asemakaavojen laadinta

Seurantakohteet:

- Seudullisen suunnittelun eteneminen ja seudullisen toteuttamisohjelman laatiminen
- Seudullisen raideliikennetarkistuksen valmistelu
- Kuntakohtaisten toteuttamisohjelmien laatiminen ja toteuttaminen
- Kuntien yleiskaavatyön eteneminen

Toteutus: Seutuhallitus käynnisti 29.5.2013 rakennesuunnitelman uudistamisen. Uudistamistarpeet kartoitettiin kesällä ja uudistamisen tarkemmat tavoitteet asetettiin syksyllä 2013, minkä jälkeen käynnistyi rakennesuunnitelmavaihtoehtojen laadinta. Vaihtoehdot ovat olleet lausuttavana alkuvuodesta 2014, ja uusi rakennesuunnitelma 2040 valmistuu luonnos- ja ehdotusvaiheen kautta hyväksyttäväksi vuoden 2014 loppuun mennessä.

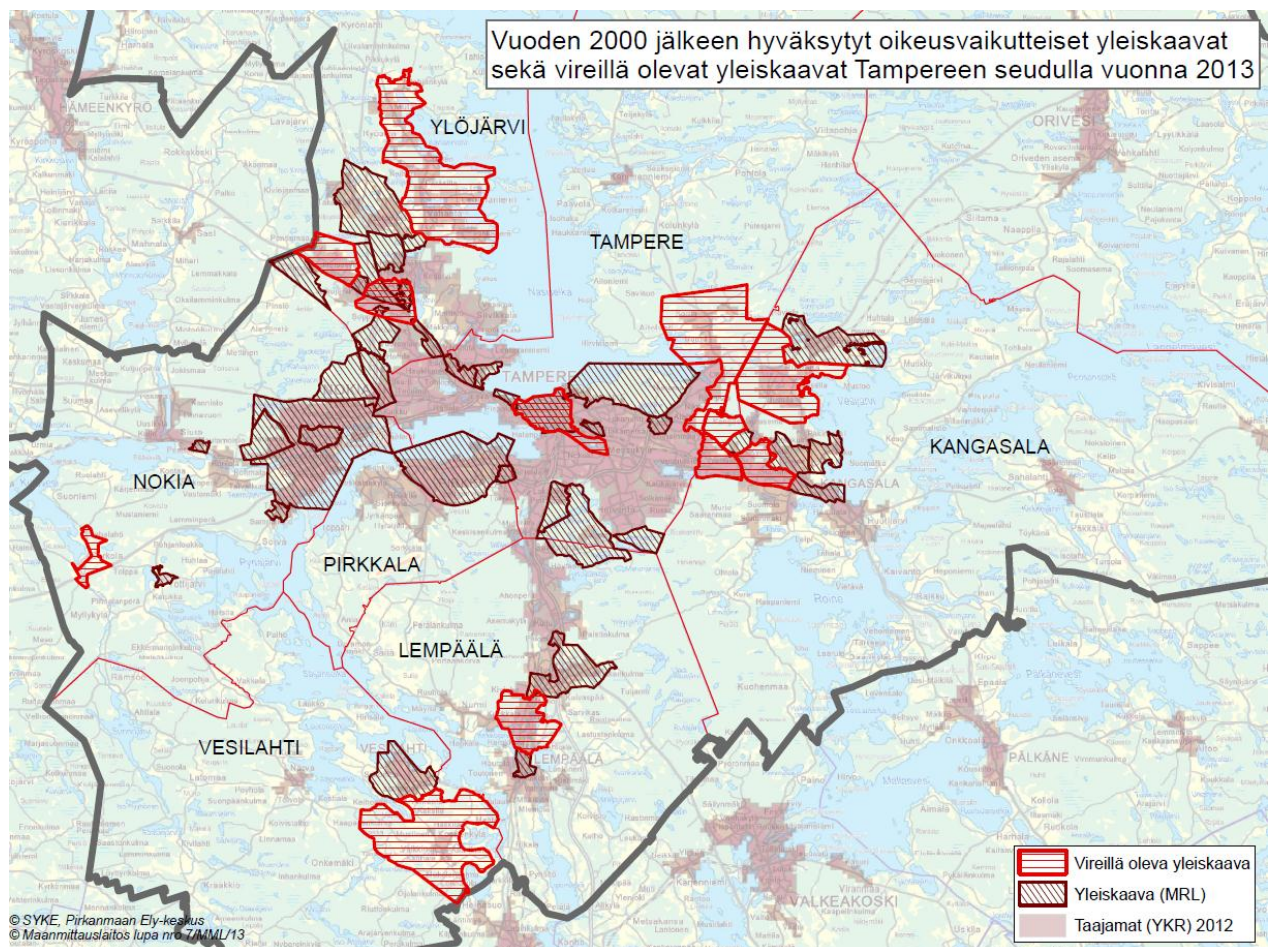
Rakennesuunnitelman yhteydessä luodaan myös kokonaisratkaisu seudun raideliikenteestä. Kokonaisratkaisussa esitetään raideliikenteen tavoite vuodelle 2040 raitiotie- ja

lähijunaverkkoineen sekä niihin liittyen toteutuksen vaiheistus. Samanaikaisesti rakennesuunnitelman uudistamisen kanssa on valmisteilla uusi kokonaismaakuntakaava. Prosessit sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen ja keskeisiä sisältökysymyksiä, mm. palveluverkkoa ja lähijunaliikennettä, tarkastellaan vaihtoehto- ja luonnosvaiheissa yhdessä.

Rakennesuunnitelmaan 2040 valmistellaan toteutuksen ajoittamista koskeva ohjelma, jossa esitetään seudullisesti merkittävät palveluverkko-, kaavoitus- ja kunnallistekniikkahankkeet rakennesuunnitelman mukaisilla kohteilla. Toteutusohjelma havainnollistetaan sähköisellä rakennesuunnitelmakartalla.

Rakennesuunnitelmaa toteutetaan ensisijaisesti kuntien kaavoina ja aluekehityshankkeina. Toteutusta varten kunnilla on omat rakennesuunnitelman 2030 toteutusohjelmansa. Valmisteilla tai valmistuneita yleiskaavoja rakennesuunnitelman 2030 mukaisilla alueilla oli vuonna 2013 seuraavasti: Kangasalla Lamminrahka, Vatiala ja Suorama, Lempäälässä Kuokkala-Hakkari-Herrala -nauhataajama, Nokialla Taivalkunta, Orivedellä keskusta, Pirkkalassa taajama, Tampereella keskusta, kantakaupunki ja Tarastenjärvi, Vesilahdessa Koskenkylä sekä Ylöjärvellä keskusta, Siltatie ja Metsäkylä.

Keskustoja koskeva yleiskaavoitus on ollut aktiivista. Kaavat ovat tuoreita tai parhaillaan vireillä. Yleisesti ottaen kaavoitus on edennyt osayleiskaavavoittoisesti. Kokonaisyleiskaavoja ei ole käynnistetty lukuun ottamatta Tampereen kantakaupungin yleiskaavaa, joka käynnistyi 2013.

Kuva 2. Ajantasaisten merkittävien yleiskaavojen sijoittuminen kaupunkiseudulla vuonna 2013. Vireillä olevista on huomioitu ne kaavat, jotka olivat edenneet vähintään OAS-vaiheeseen vuonna 2013. Lähde: Pir-ELY.

2.2 Raakamaa- ja kaavavarannot

Toimenpiteet:

- Maapoliittisten periaatteiden päivittäminen
- Raakamaan hankinta
- Kaavoituksen tehostaminen: varantotavoitteiden toteuttaminen

Seurantakohteet:

- Kuntien maapoliittisten periaatteiden ajantasaisuus
- Kuntien raakamaahankinnat ja kaavavaranto

Toteutus: Seudulliset maapoliittiset periaatteet linjattiin rakennesuunnitelmassa 2030. Sen jälkeen kunnat ovat uudistaneet maapoliittisia ohjelmia tai periaatteita seuraavasti: Kangasala 2010, Pirkkala 2012, Tampere 2012 ja 2014, Vesilahti valmistumassa 2014. Muiden kuntien osalta tilanne on seuraava: Lempäälä 2004, Nokia 2005, Ylöjärvi 2006. Orivedellä ei ole maapoliittista ohjelmaa.

Taulukko 2. Raakamaahankinnat 2010-2013

	Raakamaahankinnat yhteensä m ²				
	2010	2011	2012	2013	Yht. 2010-2013
Kangasala	491 260	416 234	268 270	13 200	1 188 964
Lempäälä	124 200	Ei kauppoja	1 284 900	72 400	1 481 500
Nokia	126 890	13 945	344 700	541 100	1 026 635
Orivesi	73 900	Ei kauppoja	38 000	98 400	210 300
Pirkkala	270	1 098	24 180	346 000	371 548
Tampere	607 682	332 582	420 000	793 600	2 153 864
Vesilahti	Ei kauppoja	205 000	302 575	257 300	764 875
Ylöjärvi	334 350	1 375 851	496 556	659 300	2 866 057
Yhteensä	1 758 552	2 344 710	3 179 181	2 781 300	10 063 743

Raakamaahankinnoissa (taulukko 2) näkyy suuri vuosittainen vaihtelu. Vuoden 2013 hankintojen pinta-alaa voidaan pitää hyvänä kasvuun varautumista ajatellen. Pidemmällä aikajaksolla (2010-2013) on havaittavissa, että väestönkasvuun suhteutettuna Ylöjärvi ja Vesilahti ovat hankkineet runsaasti maata, kun taas Pirkkala varsin vähän. Neljän vuoden aikana kaupunkiseudun kunnat ovat hankkineet raakamaata yhteensä 1 000 hehtaaria. Seurantaa kehitetään niin, että seuraavilla seurantajaksoilla on mahdollisuus paikkatiedon avulla tarkastella, miten hankitut raakamaa-alueet vastaavat strategisia kasvun painopisteitä ja yhdyskuntarakenteen mahdollisia laajentamistarpeita.

Kaavavarantojen suhteen on tavoitteeksi asetettu, että yleiskaavavarantoa olisi noin 10 vuoden tarpeeseen ja asemakaavoja 3-4 vuoden tarpeeseen. Kuntien tilanne on kuvattu taulukossa 3 pientalo-, rivitalo- ja kerrostalokaavoihin jaettuna. Yleiskaavan osalta varantoa oli vuonna 2013 keskimääräistä enemmän kerrostalokaavoina kuin pien- tai rivitalokaavoina. Tampereen osalta

yleiskaavavaranto ei aivan täyttänyt tavoitteita pien- ja kerrostalojen osalta. Muilla kunnilla tavoitteet täyttyivät.

Saatujen seurantatietojen perusteella asemakaavavarannon osalta kunnat ovat tavoitellussa 3-4 vuoden varannossa Pirkkalaa lukuun ottamatta. Ylöjärvellä on merkittävä yksityisen maan asemakaavavaranto pientaloille. Keskimääräisesti kunnissa varantoa on enemmän yksityisen kuin kunnan omistamalla maalla.

Taulukko 3. Kaavavarannot 2013. Kaavavarantojen riittävyys vuosina tarkoittaa sitä, kuinka monelle vuodelle kaavoitettuja alueita on arvioitu riittävän. Kaavavarannolla tarkoitetaan yleis- ja asemakaavojen eri käyttötarkoituksiin varattuja rakentamattomia alueita (myös muita kuin kunnan omistamia). Laskennassa on hyödynnetty kuntien keskimääräisiä asuntokokoja ja asutuskuntakokoja. Yhteneväisestä laskutavasta on sovittu Tampereen kaupunkiseudun kaavojen asunto- ja työpaikka-aluevarannot -työryhmässä: erillispientalot (AO) 175m², asuinpientalot ja rivitalot (AR) 95m² ja kerrostalot (AK) 80m². Laskelmien pohjana on käytetty lainvoimaisia kaavoja. Kohde poistuu yleiskaavasta, kun asemakaava on hyväksytty, ja asemakaavavarannosta, kun rakennuslupa myönnetään. Lähde: kunnat

Yleiskaavavarantojen riittävyys vuonna 2013												
Kunta	Kerrosneliömetreinä/AO		Vuosina/AO		Kerrosneliömetreinä/AR		Vuosina/AR		Kerrosneliömetreinä/AK		Vuosina/AK	
	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen
Kangasala	103 300	94 000	4,8	4	51 000	60 000	7	8,7	57 000	112 000	7	15
Lempäälä	62 000	261 000	4,8	4	17 800	35 000	5	7	80 000	120 000	10	15
Nokia	70 000	17 500	8	2	19 000	4 750	8	2	45 000	45 000	15	15
Orivesi	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Pirkkala*	25 000	..	..	..	75 000	..	..	..	150 000	..	..	..
Tampere	107 000	29 170,0	6	1,7	211 900	68 000	9	4	243 700	318 400	2	5
Vesilähti	6 475	62 650	5	15	sis.edelliseen (AP)	sis.edelliseen (AP)						
Ylöjärvi**	..	..	20	10	..	..	20	10	..	..	10	5
* kunnan ja yksityisen yhteensä												
** karkeat arviot												

Asemakaavavarantojen riittävyys vuonna 2013												
Kunta	Kerrosneliömetreinä/AO		Vuosina/AO		Kerrosneliömetreinä/AR		Vuosina/AR		Kerrosneliömetreinä/AK		Vuosina/AK	
	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen	Kunnan omistamat	Yksityinen
Kangasala	16 607	82 231	0,8	3,8	15 661	53 848	2,3	7,8	23 014	37 125	3	4,8
Lempäälä	2 049	54 889	0,1	3	5 008	33 902	1	8	4 260	22 482	2	9
Nokia	69 964	52 735	5	5	6 226	57 994	3	12	15 420	47 739	7	12
Orivesi	..	..	5	..	14 100	..	15	..	5 100	..	6	..
Pirkkala	900	33 766	0	2,2	9 795	..	0,6	..	0	4 300	0	0,3
Tampere	58 400	47 600	3	2,7	62 370	27 000	3	2	337 970	246 890	3	4
Vesilähti	11 725	44 800	5	15	9 000	7 000	5	5	0	0	0	0
Ylöjärvi	38 000	60 000	2,1	17	14 500	15 000	2,5	10,5	19 300	400	3,7	0

3 Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen

Taajamarakenne on laajentunut 2000-luvulla. Kuitenkin kaupunkiseudun väestöstä n. 68 % asuu tiheään asutulla taajama-alueella (väh. 20 as./ha). Uudet asutustihentymät ovat syntyneet pääosin joukkoliikennevyöhykkeelle, mutta jossakin määrin (lähinnä Ylöjärvellä) myös sen ulkopuolelle. Aiesopimuksessa mainituille vuosien 2013-2015 asuinrakentamisen painopistealueille kohdistui vuonna 2013 rakentamista hyvin vaihtelevassa määrin. Osa alueista ei käynnistynyt vielä vuonna 2013, osa kohteista pääsi tavoitteisiin jo ensimmäisenä vuotena.

Kaupunkiraitiotien 1. vaiheen yleissuunnitelman mukaisella vaikutusalueella oli käynnissä useita maankäytön tiivistämistarkasteluja ja kaavahankkeita. Lähijunan vaikutusalueella oli käynnissä kaavahankkeita ja yleissuunnittelua niin keskustoissa kuin muilla suunnitelluilla asemanseuduilla. Maankäyttöpotentiaalia tulee kuitenkin tarkastella kriittisesti sen suhteen, tukeeko tulevaisuuden maankäyttö riittävästi lähijunan mahdollisuuksia.

Raja-alueiden suunnitteluyhteistyössä sopimuksellisuus ja selkeä projektiorganisaatio tukevat merkittävästi alueen kokonaisvaltaista kehittämistä. Kaikissa rajakohteissa näin ei ole toistaiseksi tapahtunut.

Luvat asemakaavan ulkopuoliseen rakentamiseen ovat vähentyneet. Sekä myönteisten että kielteisten suunnittelutarveratkaisujen määrä on laskenut. Kunnat ovat tehostaneet asemakaavoitettujen pientalotonttien tarjontaa. Aikaisempaa määrätietoisempi lupapolitiikka ja kansalaisten parempi tietoisuus kunnan lupapolitiikasta ovat myös voineet vaikuttaa kehitykseen. Kuitenkin vuonna 2013 valmistuneista pientaloista 77 % sijoittui asemakaava-alueelle ja 7 % lievealueelle. Kehyskunnissa asemakaavan ulkopuolelle valmistui huomattava osuus pientaloista. Kyliin, joissa on julkisia palveluja, ei juurikaan rakennettu.

Tampereen kaupunkiseudun taajamaväestön osuus koko seudun väestöstä oli vuoden 2012 tiedoilla 93,7 %. Tampereen kaupunkiseudun keskustaajaman osuus koko seudun väestöstä oli vuonna 2012 87,7 %. (Lähde: SYKE). Tilastokeskuksen vuoden 2011 selvityksessä taajamaväestön osuus Suomessa oli vuoden 2011 loppuun mennessä 84,4 %.

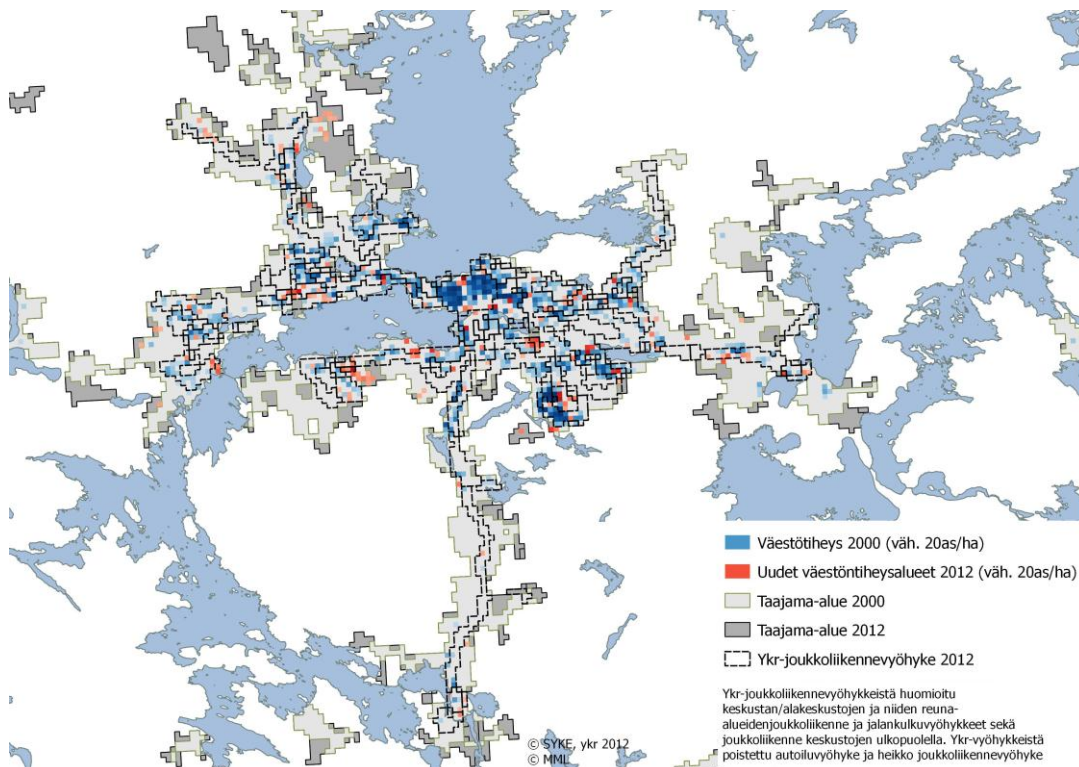
Tampereen kaupunkiseudun väestö sijoittuu pääosin olemassa olevaan taajamarakenteeseen. Vuonna 2011 tiheään asutun (vähintään 20 asukasta hehtaarilla) keskustaajama-alueen väestön osuus oli 68,2 % ja vuonna 2012 67,9 % (taulukko 4). Kansallisesti vertailtuna tiheään asutun taajama-alueen väestön osuus on Tampereen kaupunkiseudulla Helsingin ja Kuopion jälkeen kolmanneksi suurin kaikista kaupunkiseuduista.

Taulukko 4. Vähintään 20 asukasta/hehtaarilla asuvien osuus kaupunkiseututaajamissa

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tampereen kaupunkiseutu	68,00 %	67,90 %	68,00 %	67,60 %	68,20 %	67,90 %
Kaupunkiseutujen keskiarvo	64,20 %	63,90 %	63,90 %	63,80 %	63,90 %	

Taajamarakenteen ja väestötiheyden kehitys on jatkunut Tampereen kaupunkiseudulla samansuuntaisena vuodesta 2000 vuoteen 2012. Uusia taajama-alueita on syntynyt eri puolille kaupunkiseutua sekä taajamarakenteen jatkeena että muusta taajamasta irrallisina alueina, eniten Ylöjärvellä. Vuores on yksi muusta taajamasta irrallaan oleva uusi taajama-alue. Siitä on samalla

muodostunut tiheään asutuksen taajama (vähintään 20 asukasta/ha). Uudet tiheään asutuksen alueet ovat muodostuneet seudulla pääosin joukkoliikennevyöhykkeelle sekä keskustojen ja alakeskusten tuntumaan. Merkittävimmät uudet tiheään taajaman alueet joukkoliikennevyöhykkeen ulkopuolella ovat Ylöjärven Asuntila ja Metsäkylä sekä Pirkkalan Kurikka. Nämä ovat Asuntilaa lukuunottamatta kuitenkin rakennesuunnitelman 2030 mukaisia asumisen painopistealueita. (Kuva 3.)

Kuva 3. Vähintään 20 asukasta/ha alueet kaupunkiseudulla vuonna 2000 (sinisellä) ja vuoden 2012 loppuun mennessä muodostuneet uudet tiheet alueet (punaisella). Mitä tummempi sävy, sitä suurempi asukastiheys.

3.1 Asunnot, palvelut ja työpaikat joukkoliikenteen laatukäytävien läheisyyteen

Toimenpiteet:

- Maankäytön suunnittelu joukkoliikennevyöhykkeillä
- Asemanseutujen yleissuunnittelun käynnistäminen
- Asemanseutujen liityntäpysäköintijärjestelyjen edistäminen

Seurantakohteet:

- Uudisrakentamisen sijoittuminen joukkoliikenteen laatukäytävälle ja keskustoihin
- Kaavoituksen eteneminen kaupunkiraitiotien ja lähijunaliikenteen vaikutusaluevyöhykkeillä
- Asemanseutujen maankäytönsuunnitelmien eteneminen kunnissa

Toteutus: Rakentamisen kohdentumista tarkastellaan sekä suhteessa nykyisiin yhdyskuntarakenteen vyöhykkeisiin että rakennesuunnitelmassa esitettyihin tuleviin alueisiin. Nykyisen yhdyskuntarakenteen näkökulmasta seurannassa on huomioitu seuraavat Suomen

ympäristökeskuksen määrittelemät yhdyskuntarakenteen (ykr) vyöhykkeet vuodelta 2012: keskustan ja alakeskuksen jalankulkuvyöhyke, keskustan reunavyöhyke, intensiivisen joukkoliikenteen vyöhyke sekä joukkoliikennevyöhyke. Seurannassa ei ole huomioitu harvan joukkoliikenteen eikä autoilun vyöhykkeille sijoittuvaa asuntotuotantoa.

Tampereella noin 73 prosenttia vuonna 2013 valmistuneista asunnoista sijoittui em. vyöhykkeille ja Nokialla 61 prosenttia. Muissa kunnissa osuus oli selvästi pienempi. Osa näiden vyöhykkeiden ulkopuolelle sijoittuneesta rakentamisesta on kuitenkin kohdistunut rakennesuunnitelman 2030 kohdealueelle. Kaikki rakennesuunnitelman kohdealueista eivät vuonna 2013 täyttäneet mainittuja ykr-kriteerejä. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Vuonna 2013 valmistuneiden asuntojen sijoittuminen ykr-vyöhykkeille. Lähteet: Rakennus- ja huoneistorekisteri, SYKE (ykr-vyöhykkeet 2012).

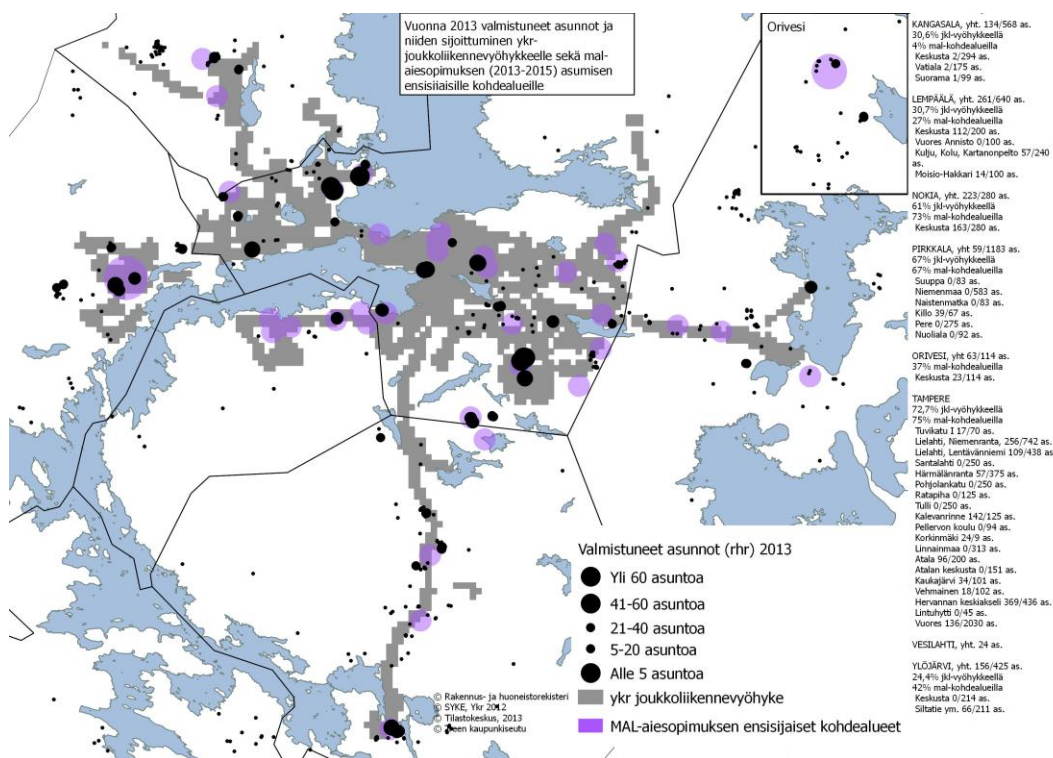
Kunta	Valmistuneet asunnot ja asuinrakennukset, yht.		Sijoittuminen YKR-vyöhykkeille*, kpl		Sijoittuminen YKR-vyöhykkeille*, %	
Kangasala	134 as.	93 rak.	41 as.	10 rak.	30,6 % as.	10,8 % rak.
Lempäälä	261	94	80	15	30,7	16
Nokia	223	62	136	10	61	16,1
Orivesi**	63	37	-	-	-	-
Pirkkala	59	20	39	1	66	5
Tampere	1 673	227	1 216	108	72,7	47,6
Vesilahti**	24	24	-	-	-	-
Ylöjärvi	156	89	38	7	24,4	7,9

* Huomioitu seuraavat ykr-vyöhykkeet: keskustan ja alakeskuksen jalankulkuvyöhyke, keskustan reunavyöhyke, intensiivinen joukkoliikennevyöhyke ja joukkoliikennevyöhyke. Harvan joukkoliikenteen vyöhykettä ja autovyöhykettä ei ole huomioitu.

**Orivedellä ja Vesilahdessa ei ole em. kriteerien mukaisia YKR-vyöhykeitä.

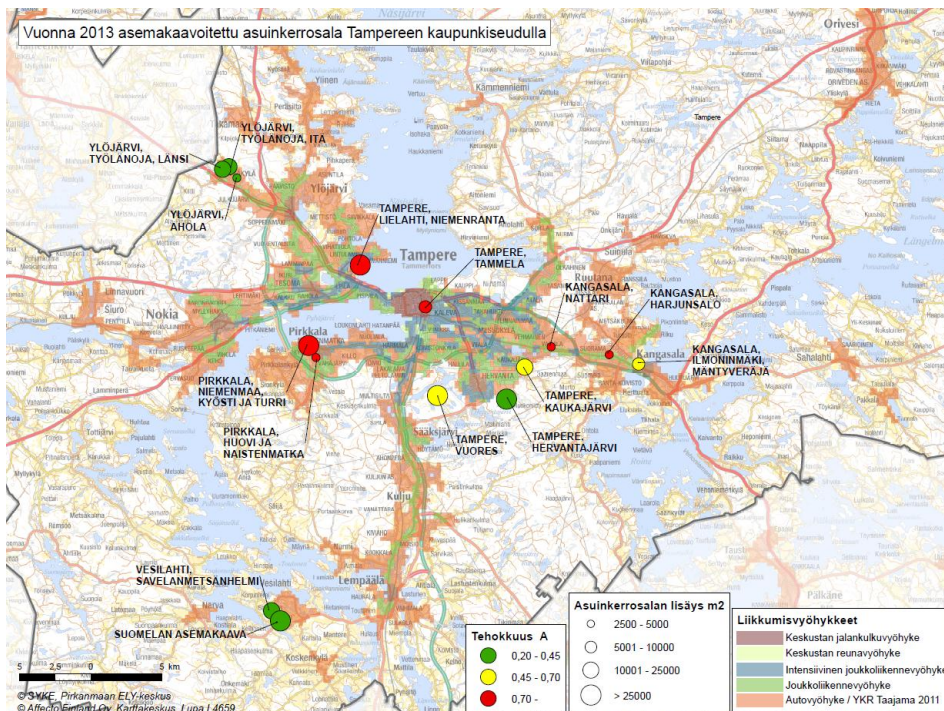
Yleisesti ottaen vuoden 2013 asuntotuotanto sijoittui kunnissa hyvin asemakaavoitetulle alueelle ja/tai joukkoliikennevyöhykkeelle (vrt. pientalojen sijoittuminen luvussa 3.3). Kaikki aiesopimuksessa esitetyt asuinrakentamisen painopistealueet eivät sijoitu vuoden 2012 mukaiselle ykr-joukkoliikennevyöhykkeelle. (Kuva 4.)

Aiesopimuksessa mainituille vuosien 2013–2015 asuinrakentamisen painopistealueille kohdistui vuonna 2013 rakentamista hyvin vaihtelevassa määrin. Osa alueista ei käynnistynyt vielä vuonna 2013, osa kohteista pääsi tavoitteisiin jo ensimmäisenä vuotena. (Kuva 4.) Kangasalla asuntotuotanto ei ollut vielä käynnistynyt aiesopimuksen kohdealueilla, mutta rakentaminen keskittyi nauhataajamaan sekä Pikonlinnaan, joka on esitetty asuinrakentamisen kohdealueena rakennesuunnitelmassa 2030. Myös Ruutanan alueelle kohdistui asuntorakentamista. Lempäälässä asuntorakentaminen sijoittui nauhataajamaan, painottuen pientaloja lukuun ottamatta sekä aiesopimuksen että rakennesuunnitelman kohdealueille. Nokian asuntorakentaminen painottui vahvasti keskustan ja Harjuniityn alueille. Orivedellä rakentaminen painottui keskustaan ja asemanseudulle, Pirkkalassa Killoon. Ylöjärvellä rakentaminen painottui Siltatien ja Metsäkylän alueille. Tampereella kohdealueita on useita, ja osa niistä saavutti vuodelle 2015 määritellyn asuntotavoitteen jo vuonna 2013 (Korkinmäki, Kalevanrinne). Vuoreksen asuntotavoite vuodelle 2015 ei toteudu vuoden 2013 rakentamisvauhdilla. Uutta asuntotuotantoa keskittyi vahvasti Ratinanrannan alueelle (110 asuntoa), jota ei ole merkitty MAL-kohdealueeksi, mutta joka liittyy keskustarakentamiseen. Vesilahdessa ei ole aiesopimuksen kohdealuetta. Kunnassa valmistui 24 asuntoa vuonna 2013.

Kuva 4. MAL-aiesopimuksen 2013–2015 liitteen mukaiset asumisen ensisijaiset kohdealueet (violetilla) ja tavoitteet niiden asuntotuotannolle. Tarkastelussa on vuonna 2013 valmistunut asuntotuotanto (mustalla). Kartta kuvaa yleispiirteisesti asuntojen sijoittumisen kohdealueille. Lisäksi kartalla esitetään asuntotuotannon sijoittuminen suhteessa yrk-vyöhykkeisiin. Tässä on huomioitu keskustojen ja alakeskusten jalankulkuvyöhyke, keskustojen reunavyöhyke, intensiivinen joukkoliikennevyöhyke ja joukkoliikennevyöhyke. Harvan joukkoliikenteen vyöhykettä ja autovyöhykettä ei ole huomioitu.

Asumiseen tarkoitetun kaavoituksen kohdentuminen näkyy asemakaavoituksen osalta kuvassa 5. Tehokkaan rakentamisen kaavoja valmistui Tampereelle, Pirkkalaan ja Kangasalle. Keskitehokkaan rakentamisen kaavoja valmistui Tampereelle ja Kangasalle, ja väljän rakentamisen kaavoja Ylöjärvelle, Tampereelle ja Vesilahdelle. Lempäälään, Nokialle ja Orivedelle ei valmistunut yhtään vähintään 2500 kerrosneliömetrin asuinaseமாகাavaa vuonna 2013. Valmistuneet asumisen asemakaavat sijoittuivat pääosin olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja joukkoliikennevyöhykkeelle. Osa Tampereen asemakaavakohteista kohdistui kaakon suunnan uusille laajentumisalueille.

Kuva 5. Asumisen keskeiset asemakaavat vuodelta 2013. Lähde: Pir-ELY.

Tampereella oli vuonna 2013 käynnissä sekä kantakaupungin yleiskaavaprosessi että keskustan strategisen osayleiskaavan laadinta. Molemmissa tarkastellaan kaupunkiraitiotien maankäytöllisiä mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Lisäksi oli käynnissä tai valmistui asemakaavoja raitiotien 1. vaiheen varrella (kuva 6). Kaavahankkeet on huomioitu kaupunkiraitiotien yleissuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Kuva 6. Maankäytön suunnitteluhankkeita kaupunkiraitiotien alueella, tilanne 5.3.2014. Lähde: Tampereen kaupunki.

Lähijunaliikenteen vaikutusaluevyöhykkeellä ja asemanseuduilla suunnitellaan maankäyttöä eri tasoilla ja kohteissa. Esimerkiksi Tampereella käynnistyi uuden kantakaupunkia koskevan yleiskaavan laatiminen sekä asemanseudun kokonaissuunnitelmahanke v. 2013. Kansi ja areena -hankkeen asemakaava sai lainvoiman 2013. Lempäälässä oli v. 2013 käynnissä muun muassa

keskustan yleissuunnittelu. Lisäksi Lempäälässä oli käynnissä Kuokkalan–Herralan–Hakkarin osayleiskaavoitus, jossa otetaan kantaa lähijunaseisakkeen sijoittamiseen nk. Moision aukealle. Lempäälässä on maankäytön osalta varauduttu lisäraiteiden rakentamiseen. Nokialla käynnistyi Harjuniityn 1. vaiheen asemakaavoitus. Harjuniittyä suunnitellaan tulevaisuuden lähijunan seisakeympäristönä. Liikenneviraston ja Nokian kaupungin välinen sopimus keskustan aseman laituri- ja pysäköintialueiden parantamisesta hyväksyttiin. Orivedellä käynnistyi keskustaajaman osayleiskaava. Lisäksi maakuntakaavan valmistelussa käynnistyi asemanseutujen liityntäpysäköinnin selvitys.

3.2 Raja-alueiden suunnitteluyhteistyö

Toimenpiteet:

- *Yhteissuunnittelualueille laaditaan aluesopimukset*
- *Yhteissuunnittelun käynnistäminen*

Seurantakohde: kaavoituksen eteneminen ja sopimusten laatiminen yhteissuunnittelualueilla

Toteutus: Ojala-Lamminrahka: Tampere ja Kangasala hyväksyivät alueen suunnittelua koskevan toimeenpanosopimuksen tammikuussa 2013. Toimeenpanosopimuksen myötä alueen suunnitteluresursseja vahvistettiin molemmissa kunnissa. Sopimuksessa kuvattiin yhteiset tavoitteet koskien mm. VT12-eritasoliittymää, yhdyskatua, ARA:n infra-avustuksen hakua, MAL-aiesopimuksen mukaista ARA-asuntotuotantoa, 0.-9. vuosiluokkien yhtenäiskoulun toteuttamista Lamminrahkaan sekä joukkoliikenteen järjestämistä etupainotteisesti asukasmäärän kasvuun nähden. Myöhemmässä vaiheessa on mahdollista toteuttaa joukkoliikenteen runkoreitti rakennesuunnitelman mukaisesti kaupunkiraitiotienä. Ojalassa ja Lamminrahkassa laadittiin v. 2013 osayleiskaavat, jotka tulevat hyväksyttäviksi v. 2014. Tämän jälkeen käynnistyy välittömästi asemakaavoitus.

Härmälä-Partola: Tampere ja Pirkkala ovat sopineet, että Härmälänrannan uusiin päiväkoteihin voidaan ohjata palveluseteleillä lapsia molempien kuntien alueelta. Alueen kehittämisessä huomioidaan ympäristön asumisen merkittävä lisäys ja tavoite joukkoliikenteen kehittämiseen ja mahdolliseen kaupunkiraitiotiehen. Liikenteen ratkaisujen osalta toteuttamista koskeva sopimus on valmisteltavana. Aluetta ei ole aiemmin kehitetty sopimuksellisena tai yhteisesti resursoituna hankkeena.

Vuores: Anniston asemakaava Lempäälässä oli luonnosvaiheessa vuonna 2013. Isokuusen alueen asemakaavoitus eteni Tampereella. Kuntien kesken ei ole toimeenpanosopimusta Vuoreksen osayleiskaavan toteuttamisesta. Tampere on varautunut Vuoreksessa osayleiskaavan mukaiseen palvelu- ja infraverkkoon. Tampereen kaupungilla on valmis projektiorganisaatio, joka voi ottaa vastuulleen myös Lempäälän puolella Vuoreksen osayleiskaavassa osoitetun maankäytön toteuttamisen, mikäli kunnat yhteisesti tällaiseen ratkaisuun päätyvät.

3.3 Tonttitarjonta ja rakentamisen ohjaus

Toimenpiteet:

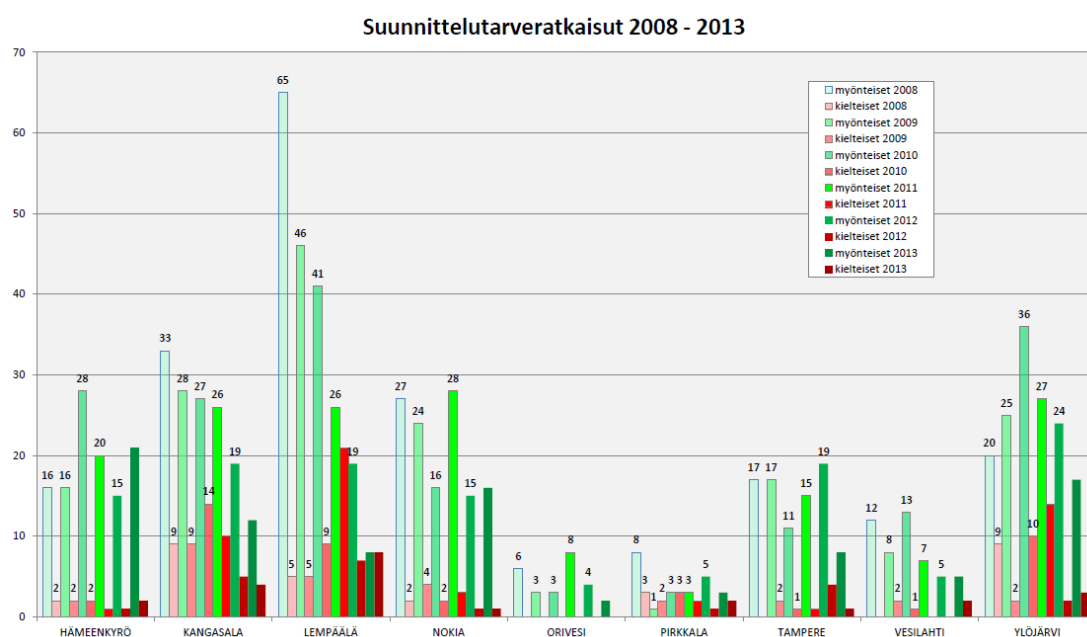
- Asemakaavoitettujen pientalotonttien tarjonnan lisääminen
- Taajamien lievealueiden maankäytön ohjauksen kehittäminen
- Kylien maankäytön kehittäminen
- Suunnittelutarveratkaisuja koskevan ohjeistuksen selventäminen ja hajautumisen hillinnän menettelyjen kehittäminen (valtio)
- Tontinluovutusohjelmien kehittäminen ja tontinluovutuksen pitkäjänteisyyden lisääminen

Seurantakohteet:

- asemakaava-alueiden pientalotuotannon osuus pientalojen kokonaistuotannosta
- kuntien luovutuskelpoisten tonttien määrän kehitys
- valtion tukitoimenpiteiden edistyminen

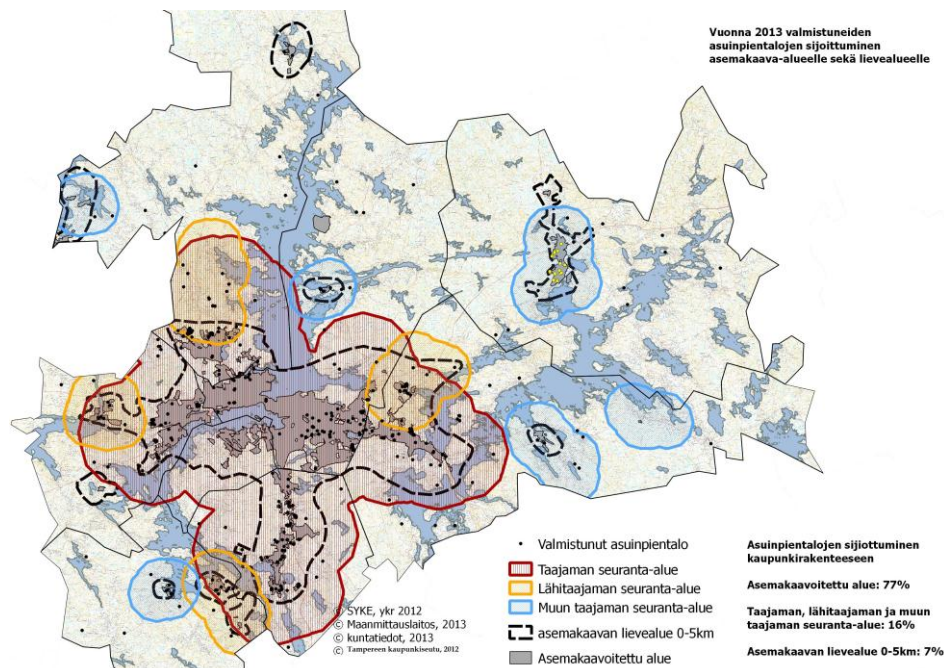
Toteutus: Asemakaavojen ulkopuolisen rakentamisen seudulliset periaatteet hyväksyttiin seutuhallituksessa tammikuussa 2013. Sen jälkeen kaikki kunnat lukuun ottamatta Nokia ovat hyväksyneet periaatteet sovellettaviksi kunnissa. Nokia käsittelee asian maapoliittisen ohjelman uudistamisen yhteydessä 2014. Ylöjärven kaupungin päätöksessä oli lisäys, jonka mukaan kaupunki ohjaa lievealueen rakentamista osayleiskaavalla.

Suunnittelutarveratkaisujen määrän kehitys on yksi keskeinen mittari asemakaavojen ulkopuolisen rakentamisen seurannassa. Tampereen kaupunkiseudulla yleistilanne on se, että sekä myönteisten että kielteisten suunnittelutarveratkaisujen määrät ovat vähentyneet. Syynä kehitykseen lienee sekä yleinen taloustaantuma, määrätietoinen seudullinen lupapolitiikka että kansalaisten tietoisuus lupapolitiikasta. Kuntien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja niin hakemusten kuin myönteisten ratkaisujen määrässä. (Kuva 7.) Kehitykseen vaikuttaa olennaisesti myös asemakaavoitettujen pientalotonttien tarjonta. Vuonna 2013 tarjontaa oli koko seutu huomioiden varsin runsaasti (taulukko 7).

Kuva 7. Suunnittelutarveratkaisut 2008-2013: kaupunkiseudun kunnat ja Hämeenkyrö. Lähde: Pir-ELY.

Vuoden 2013 pientalotuotannosta koko kaupunkiseudulla 77 prosenttia sijoittui asemakaava-alueelle ja 23 prosenttia asemakaavan ulkopuolelle. Seurantatietojen perusteella Tampereen pientalotuotanto kohdistui hyvin asemakaava-alueelle. Kehyskunnissa Lempäälää lukuun ottamatta asemakaavan ulkopuolisen pientalorakentamisen osuus oli varsin suuri (28–40 %). Osa pientaloista (7 %) sijoittui asemakaavan lievealueelle, jonne vuonna 2013 hyväksytyjen seudullisten periaatteiden mukaisesti ei jatkossa tulisi ilman asemakaavaa rakentaa. (Kuva 8, taulukko 6.) Asemakaavan ulkopuolisen rakentamisen paine tulee ohjata kyliin. Kylien kaavoittamiseen on kunnissa kiinnitetty edellisvuosia enemmän huomiota. Sen näkyminen pientalojen rakentamisessa on todennettavissa pidemmällä aikavälillä.

Kuva 8. Vuonna 2013 valmistuneiden pientalojen sijoittuminen asemakaava-alueelle ja sen ulkopuolelle.

Taulukko 6. Pientalorakentaminen asemakaava-alueella ja sen ulkopuolella kunnittain vuonna 2013. Lähteet: kunnat ja RHR.

Kunta	Asemakaava-alueelle rakennetut pientalot, lkm (%-osuus pientalorakentamisesta kunnassa)	Pientalot asemakaavan lievealueella*	Pientalot lievealueen ulkopuolisella taajaman ja lähitaajaman seuranta-alueella	Pientalot muualla	Vuonna 2013 rakennetut pientalot yht.
Kangasala	59 (69)	9	11	7	86
Lempäälä	68 (85)	7	5	0	80
Nokia	36 (72)	3	10	1	50
Orivesi	23 (68)	2	1	8	34
Pirkkala**	12 (60)	4	4	0	20
Tampere	141 (93)	4	2	5	152
Vesilahti	13 (54)	1	7	3	24
Ylöjärvi	52 (65)	7	14	7	80
Yht	404	37	54	31	526
%-osuus kaupunkiseudulla	77	7	10	6	100

* Kuntien määrittelemä lievealue 0-5 km asemakaavan reunasta

** Pirkkalan tieto perustuu rakennus- ja huoneistorekisterin mukaisiin tietoihin 59 valmistuneesta asunnosta, joista pientaloasuntoja 20. Pirkkalassa valmistui kaikkiaan 111 asuntoa vuonna 2013.

Luovutuskelpoisten tonttien määrän seurannalla pyritään parantamaan yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja monipuolisen tonttitarjonnan edellytyksiä. Sillä halutaan painottaa aktiivista tonttipolitiikkaa, tarjolla olevien tonttien ajanmukaisuutta ja kysyntään vastaavuutta. Pientalotonttien tarjonnalla ehkäistään hajarakentamisen haittatekijöitä. Taulukossa 7 esitetään pientalotonttien lukumäärät sekä rivi- ja kerrostalotonttien kerrosneliömäärät. Yksittäistä vuotta tarkastellen kuntien välillä oli suuria eroja. Edellisvuonna kuntien tekemiin arvioihin verrattuna Tampereella, Nokialla, Ylöjärvellä, Orivedellä, Kangasalla ja Vesilahdessa oli luovutuskelpoisia tontteja arvioidusti tai sitä enemmän. Lempäälässä ja Pirkkalassa jäätiin alle ennakoarvioiden. Koko kaupunkiseudun osalta oli varsin runsaasti luovutuskelpoisia pientalotontteja, 513 kpl. Eräissä kunnissa luovutuskelpoisia pientalotontteja oli kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin samana vuonna valmistuneita pientaloja (vrt. taulukko 6). Tampereella, Nokialla ja Ylöjärvellä oli väkilukuun suhteutettuna muita kuntia enemmän luovutuskelpoisia kerrostalotontteja.

Taulukko 7. Luovutuskelpoiset tontit 2013 (kunta luovuttajana). Pientalotontit lukumääränä, rivi- ja kerrostalotontit kerrosneliömetreinä. Suluissa kuntien vuonna 2012 tekemä arvio vuodesta 2013. Lähteet: kunnat, kaupunkiseutu (maapoliittinen muistio 2012).

Kunta	AP kpl	AR k-m ²	AK k-m ²
Kangasala	59 (68)	6 453 (8 295)	11 600 (11 600)
Lempäälä	5 (15)	4 165 (3 000)	0 (0)
Nokia	65 (60)	1 957 (1 630)	19 254 (2 300)
Orivesi	47 (25)	12 400 (750)	5 100 (0)
Pirkkala	3 (25)	3 400 (1 810)	0 (0)
Tampere	248 (100)	69 000 (20 000)	190 000 (80 000)
Vesilahti	22 (21)	9 000 (1 200)	0 (0)
Ylöjärvi	64 (56)	13 100 (10 000)	18 700 (6 000)
Yhteensä	513 (370)	119 475 (46 685)	244 654 (99 500)

Vuonna 2013 valtio käynnisti suurimpiin kaupunkeihin kohdistuvan poikkeamislupatoimivallan siirtämisen kokeilun. Kokeilussa Tampereen kaupunki ratkaisee kaikki poikkeamisluvat asemakaava-alueella. Kokeilu ei koske ELY-keskuksen toimivaltaan kuuluvia rantarakentamisen poikkeamislupia.

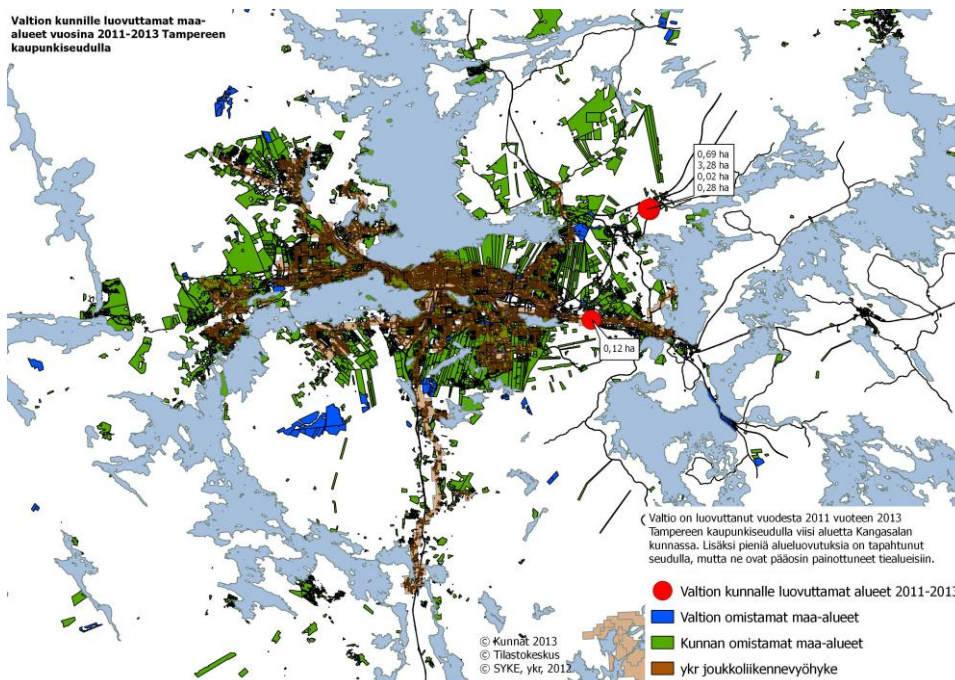
Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarviointi valmistui 2013 (YM, Suomen Ympäristö 1/2014). Arvioinnin mukaan laki on lähtökohdiltaan ja keskeisiltä säännöksiltään toimiva alueidenkäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa. Ohjauksen kannalta kaikki tärkeät asiat eivät ole kuitenkaan edistyneet myönteisesti. Arvioinnissa korostetaan suunnittelujärjestelmän kehittämistä siten, että eri kaavatasojen roolit selkeytyisivät ja niitä käytettäisiin nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Erityisesti kaupunkiseutukokonaisuuksiin liittyvää alueidenkäytön suunnittelua sekä maapolitiikkaan ja tonttimaan saatavuuden turvaamiseen liittyviä kysymyksiä korostetaan. Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän toimivuus sekä asuntotarjonnan riittävyys ovat oleellisia asioita, samoin eheytyminen, täydennysrakentaminen sekä viihtyisän ja toimivan elinympäristön luominen.

3.4 Valtion kiinteistöstrategian toteutuminen

Toimenpide: Asuntotuotantoon soveltuvien vapautuvien maa-alueiden luovuttaminen kunnille asuntotuotantoon kohtuulliseen hintaan

Seurantakohde: kunnille luovutetut maa-alueet

Toteutus: Valtion omistaman maan luovutus kunnille on ollut maltillista vuosina 2011-2013. Pois lukien pienet luovutukset tieosuuksilla eri kunnissa, kuntatietojen perusteella ainoastaan Kangasalla on valtion luovuttamia maita mainitulta jaksolta. Kohteilla ei ole mainittavaa asuntotuotannollista merkitystä.

Kuva 9. Valtion kunnille luovuttamat maa-alueet 2011-2013 sekä kuntien ja valtion maanomistus kaupunkiseudulla.

MAL1-aiesopimuksen 2011-2012 seurannan osalta raportoidut valtion luovuttamat kohteet ovat edenneet muun muassa seuraavasti:

Tampere, Ratapihankatu: Ratapihankadun pohjoisosan asemakaavaehdotus oli nähtävillä vuonna 2013. Ratapihankadun varta kehitetään keskustatoimintojen alueena.

Tampere, aseman rata-alue/kansi ja areena -kaavoitus: Kansi- ja keskusareenahankkeen asemakaava on lainvoimainen. Kaupungilla on hankkeen edellyttämistä alueista valtion kanssa kiinteistökaupan esisopimus.

Kangasala, Rekiälä: Valtio siirsi maat Metsähallitukselle, koska kiinteistöön sisältyy pieneltä osaltaan Natura-aluetta. Kiinteistöön kuuluvista asuinkorttelialueista Metsähallitus järjesti tontinluovutuskilpailun, joka ei ole vielä johtanut tontinluovutukseen. Kiinteistöön kuuluvat puistoalueet Metsähallitus luovutti kunnalle korvausta vastaan.

3.5 Energiatehokas yhdyskuntarakenne

Toimenpide: Nykyisen yhdyskuntarakenteen energiatehokkuuden ja hiilidioksidipäästöjen selvityksen käynnistäminen

Seurantakohde: yhdyskuntarakenteen energiatehokkuuden ja hiilidioksidipäästöjen selvityksen eteneminen

Toteutus: Tampere käynnisti vuonna 2013 Tampereen kantakaupungin yleiskaavan yhteydessä selvityksen ja päivitettävän menetelmätyökalun kehittämisen yhdyskuntarakenteen ilmastovaikutusten arvioinnista. Selvitystä hyödynnetään myöhemmin seututasolla.

3.6 Paikkatiedon kehittäminen

Toimenpide: Paikkatietojärjestelmien mahdollisuuksien hyödyntäminen yhdyskuntarakenteen seurannassa

Seurantakohde: Toteutetut toimenpiteet/paikkatietojärjestelmien hyödyntämisen tilanne

Toteutus: Paikkatietotarpeita ja tiedon hyödyntämismahdollisuuksia kartoitettiin alustavasti osana MALLIKAS-työkalun suunnittelua ja MAL-aiesopimuksen toteutuksen ohjelmointia. Vuoden 2014 alussa valmistui suunnitelma kuntien paikkatietojärjestelmien kehittämisestä ja niiden hyödyntämisestä. Suunnitelma toteutus käynnistyy 6/2014 ja keskittyy ensivaiheessa kehyskuntien paikkatietototuotantoon ja rajapintapalveluihin.

4 Keskustojen kehittäminen

Keskustojen suunnittelu ja rakentaminen etenevät aktiivisesti. Kaavoituksessa on painottunut asumisen ja palvelujen vahvistaminen keskustoissa. Kehyskuntien keskustojen palvelu- ja työpaikkarakenteen monipuolistamiseen tulee kuitenkin suunnata enemmän huomiota.

Tampereen asemakeskushanke etenee aiesopimuksen mukaisesti. Valmistavista vaiheista on siirrytty suunnittelukilpailuun.

4.1 Asunnot, palvelut ja työpaikat kunta- ja aluekeskuksiin

Toimenpide: Maankäytön suunnittelu kuntakeskuksissa ja alakeskuksissa

Seurantakohde: Uudisrakentamisen sijoittuminen keskustoihin

Toteutus: Vuonna 2013 valmistui tai oli valmisteilla seuraavia merkittäviä suunnitteluhankkeita:

Kangasala: Pikkola (palvelut) ja Mäntyveräjä (asuminen).

Lempäälä: Keskustan yleissuunnitelma ja asemakaava (Piiponpelto, senioritalo ym.).

Nokia: Keskustan kaavamuutoshankkeita (käynnistys sopimukset, Kauppakatu 6-8 kaavaehdotus).

Orivesi: Päiväkodin valmistuminen entisen valtion virastotalon kiinteistöön.

Pirkkala: Taajamayleiskaava, kunnanvirastokorttelin kaavamuutos (asumista, liiketiloja, toimistotilaa).

Tampere: Lukuisia hankkeita yleissuunnitelmista asemakaavoihin, mm. Ratapihankatu, Tullin alue, Rastin kortteli, Kunkunparkki. Keskustan strateginen osayleiskaava, OAS. Tampereen asemanseudun kokonaisuuden arkkitehtuurikilpailun valmistelu.

Vesilahti: Selvitys uuden kaupan ja senioriasumisen sijoittumisesta Kirkonkylään.

Ylöjärvi: Ydinkeskustan osayleiskaava, Räikäntien asemakaava, Kultaniityn kerrostaloalueen rakentaminen, Soppeensydämen asuntorakentaminen.

Tampereen keskusta kohdistui monipuolisesti kehittämistoimenpiteitä vuonna 2013. Kehyskunnissa on suurempi haaste saada asumisen rinnalle monipuolisia palveluita ja työpaikkoja.

4.2 Tampereen rautatieaseman alueen kehittäminen

Toimenpide: Kokonaissuunnitelman laatiminen Tampereen rautatieaseman ja henkilöratapihan alueen kehittämiseksi

Seurantakohde: Tampereen rautatieaseman alueen yhteissuunnitteluhankkeen eteneminen

Toteutus: Valtio (VR, Liikennevirasto, LVM ja Senaatti) ja Tampereen kaupunki valmistelivat, yhdessä Tampereen rautatieaseman ja sen lähiympäristön aluekokonaisuuden liikenteellisiä ja maankäytöllisiä ratkaisuja. Hankkeen nimenä on Tampereen asemakeskushanke. Kaikkia liikennemuotoja palvelevalle asemanseudulle sijoittuu Tampereen ydinkeskustan merkittävin lähi-vuosien uusien työpaikkojen kasvu. Hanke vaiheistettiin vuonna 2013 siten, että 1. vaiheena on asemakeskuksen toiminnallisen ja liikenteellisen konseptin laadinta hankkeen valmisteluryhmän ohjaamana konsulttityönä (vuoden 2013 loppuun mennessä), ja 2. vaiheena suunnittelukilpailun järjestäminen asemakeskuksen maankäyttökonseptista. Kilpailu käynnistyi maaliskuussa 2014.

5 Asuntotuotannon monipuolistaminen

Asuntotuotantotavoitteissa jäätiin kokonaisuudessaan alle tavoitteen (-10 %). Kuitenkin kerrostaloasuntoja tuotettiin yli tavoitteen (+12 %). Hallintamuodoittain katsottuna ARA-tuotanto jäi selvästi alle tavoitteen (-45 %), sen sijaan vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen ja muiden (pl. omistusasunot, ARA-asunnot) osalta tavoite ylittyi (+32 %). (Nokian hallintamuototietoja ei ollut saatavana ARA-tuotantoa lukuun ottamatta.)

Asuntoalueiden infra-avustuksia hakivat Nokia, Tampere ja Ylöjärvi, joista avustus myönnettiin Tampereelle (Lentävänniemi, Vuores, Lintuhytty) ja Ylöjärvelle (Metsäkylä). Asuinalueiden kehittämisohjelmaa toteutetaan Tampereen Tesomalla. Erityisryhmien asumispalvelujen kehittäminen seudullisesti eteni selvitystyönä.

5.1 Asuntotuotannon yhteisvastuullisuus ja kohtuuhintaisuus

Toimenpiteet:

- Kaupunkiseudun asuntopoliittisen ohjelman toteuttaminen
- Tonttien luovutus ja luovutusehdot
- Tonttien varaaminen kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle

Seurantakohteet:

- Tuotantotavoitteiden toteutuminen kunnittain
- Vuokra-asuntotuotantoa edistävät toimenpiteet ja tuotannon kehitys kunnittain
- Valtion tukitoimenpiteiden edistyminen
- Korkotuetun ASO-rakentamisen kehitys
- Tonttien enimmäishintojen yhteensovittamisen eteneminen

Toteutus: Kaupunkiseudulla valmistui yhteensä 2 798 asuntoa vuonna 2013. Tavoitteeksi oli MAL-aiesopimuksessa asetettu 3 117 asuntoa. Kuntien välillä oli merkittäviä eroja sen suhteen, miten tavoitteet toteutuivat. Selvästi alle tavoitteiden jäätin Kangasalla ja Ylöjärvellä, joissa kaikissa talotyypeissä tuotanto oli alle tavoitteiden. Myös Pirkkalassa ja Vesilahdessa jäätin tavoitteista. Muiden kuntien osalta tavoitteet täytettiin, osittain jopa ylitettiin selvästi (Lempäälä, Orivesi). Merkittävää on tavoitteita suurempi kerrostaloasuntojen tuotanto. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Asuntotuotanto talotyypeittäin vuonna 2013: tavoitteet ja toteutumat. Lähteet: MAL-aiesopimus ja rakennus- ja huoneistorekisteri RHR.

2013 tavoite	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Kerrostaloasunnot	99	27	85	9	59	1119	3	65	1466
Rivitaloasunnot	75	45	61	10	67	466	5	76	805
Omakotitaloasunnot	126	107	97	29	22	280	45	141	847
Yhteensä	300	179	243	48	148	1865	53	282	3117
2013 toteutuma	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Kerrostaloasunnot	22	127	115	17	39	1487	0	29	1836
Rivitaloasunnot	26	47	51	11	18	173	0	32	358
Omakotitaloasunnot	86	87	57	35	54	166	24	95	604
Yhteensä	134	261	223	63	111	1826	24	156	2798

* Rakennus- ja huoneistorekisterin mukaiset pientalot (yhden ja kahden asunnot talot).

Hallintamuodoittain tarkasteltuna omistusasunnoissa tuotanto jäi 15 % alle tavoitteen (Nokian tieto puuttuu), ja ARA-vuokra-asuntotuotannossa jäätin 45 % alle tavoitteen. Lempäälä ja Nokia ylittivät selvästi ARA-tuotantoa koskevan tavoitteensa, samoin Ylöjärvi pääsi tavoitteeseensa. Tampere jäi ARA-tuotannossa selvästi alle tavoitteen (-66 %), Kangasalla, Orivedellä, Pirkkalassa ja Vesilahdessa ei ollut lainkaan ARA-tuotantoa vuonna 2013. Sen sijaan muiden asuntojen (vapaarahoitteinen vuokra, asumisoikeus ym.) tavoite ylittyi 32 % (Nokian tieto puuttuu). Tampereella valmistui vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja selvästi yli tavoitteen (+118 %). (Taulukko 9.)

ARA-vuokra-asuntojen rakentamisen vähäisyyteen on useita syitä. ARA-tuotantoon lainaehdot sekä käyttö- ja luovutusrajoitukset eivät houkuttele suuria yleishyödyllisiä asuntotuottajia. Lisäksi kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon on ollut vähän tarjolla hyviä tontteja. Pidemmällä aikavälillä tähän saadaan muutos kaavoituksen myötä. Tamperetta koskevan

kokonaisasuntotuotannon ennakkoarvioinnin mukaan sekä vuonna 2014 että 2015 jäädään vielä selvästi tuotantotavoitteista. Alhainen tuotantomäärä koskee myös ARA-tuotantoa.

Asuntosijoittaminen on vilkastunut matalan korkotason vuoksi. Sijoitustoiminta keskittyy kasvukeskuksiin, joissa pienten asuntojen kysyntä on korkeaa ja vakaata. Tämä kasvattaa vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen määrää. Tampereen kaupungilla arvioidaan lisäksi, että ASO-asuntojen tuottaminen vilkastuu lähivuosina kysynnän myötä. Yleinen taloustilanne tekee asumisoikeusasumisesta aiempaa suositumpaa omistusasumiseen verrattuna.

Taulukko 9. Asuntotuotanto hallintamuodoittain vuonna 2013. Suluissa aiesopimuksessa mainittu tavoite. Lähde: kunnat, MAL-aiesopimus

Kunta	Omistusasunnot	ARA-vuokra-asunnot	Muut (vapaarah. vuokra, as.oik. ym.)	Yhteensä*
Kangasala	134 (225)	0 (30)	5 (45)	139 (300)
Lempäälä	165 (134)	96 (18)	0 (27)	261 (179)
Nokia**	.. (170)	72 (37)	.. (37)	223 (243)
Orivesi	63 (38)	0 (5)	0 (5)	63 (48)
Pirkkala	111 (111)	0 (15)	0 (22)	111 (148)
Tampere	1029 (1025)	188 (560)	609 (280)	1826 (1865)
Vesilahti	24 (43)	0 (3)	0 (7)	24 (53)
Ylöjärvi	131 (212)	29 (28)	0 (42)	160 (282)
Yhteensä	1657 (1959)	385 (694)	614 (464)	2807 (3117)

* Kokonaistuotantoa koskeva tieto poikkeaa osittain taulukon 8 tiedoista. Tässä on huomioitu myös ei-asuinrakennukseen (esim. liikeyritykselle) valmistuneet asunnot.

** Nokian hallintamuototiedot vain ARA-tuotannon osalta.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA käsittelee vuosittain kuntien esityksestä tonttihinnot tuettavalle vuokra-asuntotuotannolle. Tampereen kaupunkiseudun kunnat määrittivät vuonna 2013 seudulliset tonttien enimmäishinnat vyöhykkeittäin ja toimittivat yhteisen esityksen ARA:aan.

5.2 Asuntoalueiden infra-avustukset

Toimenpide: Kunnat hakevat ARA:lta asuntoalueiden infra-avustusta

Seurantakohteet:

- Tampereen kaupunkiseudulle osoitetun infra-avustuksen määrä ja kohdentuminen
- ARA:n tukemat infrahankkeet

Toteutus: Nokia, Tampere ja Ylöjärvi hakivat ARA:n infra-avustusta vuonna 2013. Avustusta myönnettiin Tampereelle ja Ylöjärvelle. Tampereelle myönnetty avustus, yhteensä n. 3,5 miljoonaa euroa, kohdistuu Lentävänniemen keskustan eteläpuolen, Vuoreksen Isokuusen sekä Etelä-Hervannassa Lintuhytin asuinalueiden rakentamiseen. Kaupunki luovuttaa näiltä ja muilta alueilta tontteja kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle. Ylöjärvelle myönnetty avustus oli 550 000 euroa ja kohdistuu Metsäkylään.

Taulukko 10. ARA:n myöntämät kunnallistekniikka-avustukset 2013-2015. Lähteet: Tampereen kaupunki, ARA

Kunta	Kohde	Kust.yht	As.yht	ARA-as.	Kunn.omist.	2013	2014	2015	Yhteensä
Tampere	Lentävänniemi, eteläosa	4700000	440	90	100		1200000	180000	1380000
Tampere	Lintuhytti, Hervantajärvi	11400000	300	30	100	820000	260000		1080000
Tampere	Vuoreksen Isokuusi	3500000	800	120	100	850000	0	200000	1050000
Ylöjärvi	Työlänjoja, Metsäkylä	2945000	195		100		400000	150000	550000

5.3 Erityisryhmien asumispalveluiden kehittäminen

Toimenpiteet:

- Erityisryhmien asumistarpeita koskevan palvelustrategian laatiminen
- Valtion rahoitus suunnitelman mukaisesti toimiin

Seurantakohteet:

- Erityisryhmien asumistarpeita koskevan palvelustrategian laatiminen ja valmistuminen sekä palvelustrategiassa ohjelmoitujen toimenpiteiden toteutuminen
- Kehitysvammaisten, pitkäaikaissairastavien ja ikääntyneiden asumista koskevan ohjelman toteutus
- Valtion rahoitus suunnitelman mukaisesti toimiin

Toteutus: Tampereen kaupunkiseudun erityisryhmien asumispalvelujen työryhmä laati vuonna 2013 selvityksen erityisryhmien asumisen nykytilasta ja ennusteen tulevista tarpeista. Selvityksen pääsisältö kohdistui asiakasryhmien määrittelyyn, määrällisten ja laadullisten palvelutarpeen arviointiin sekä hyötyjä tuottavien yhteistyöratkaisujen löytämiseen. Raportin päätöskäsittelyn ja johtopäätösten aika seutuhallinnossa on kesällä 2014.

Taulukko 11. Erityisryhmien ehdolliset avustus- ja korkotukivaraukset vuodelle 2013

Kunta	Lainansaaja	Hanke	as.	Avustusvaraus €	KT-lainavaraus €
Tampere	Tampereen seudun opiskelija-asuntosäätiö	Uusi Pappila	88	820180	7381620
Tampere	Autismisäätiö	Kaarilan ryhmäkoti	8	700000	1273121
Tampere	Tampereen kaupunki	Palvelukoti Pohjola	90	2555000	4745000
Tampere	Tampereen kaupunki	Palvelukoti Pohjola	90	866250	1608750

5.4 Asuinalueohjelman toteutuminen

Toimenpide: Asuinalueohjelmaan soveltuvien kohteiden selvittäminen

Seurantakohteet: valtion rahoitus asuinalueohjelmaan hyväksytyille hankkeille

Toteutus: Tampereen kaupunki hakeutui asuinalueiden kehittämisohjelmaan. Kaupunkiseudun muilla kunnilla ei ollut mahdollisuutta hakeutua asuinalueohjelman piiriin. Tampereen hakemus kehittämisohjelmaan hyväksyttiin tammikuussa 2013 ja hankkeelle on myönnetty rahoitus toukokuusta 2013 joulukuuhun 2015. Oma Tesoma -hanke (www.tampere.fi/omatesoma) on laaja-alainen kehityshanke, jolla tavoitellaan hyvinvoinnin ja houkuttelevuuden kasvua Länsi-Tampereen Tesoman asuin- ja palvelualueelle. Hankkeen aikana kehitetään ja monipuolistetaan mm. alueen asunto-, palvelu-, harrastus-, koulutus- sekä työllistymistarjontaa ja -mahdollisuuksia.

Tesomaa uudistetaan yhdessä asukkaiden, palvelunkäyttäjien ja alueen muiden toimijoiden kanssa vastaten erityisesti heidän tarpeisiin. Hankkeen erityisenä tavoitteena on alueellisen mallin luominen ja pilotointi liittyen muun muassa osallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn.

Vuoden 2013 aikana keskityttiin erityisesti asuinalueen yleissuunnitelmaan ja alueen julkisten palvelutilojen suunnitteluun. Käsiteltävänä olivat täydennysrakentamiskohteet, liikenne- ja viheralueet sekä uudet rakentamis- ja kaavahankkeet: Tesoman yhtenäinen peruskoulu, päiväkotit ja nuorisotilat sekä Tesoman palloiluhalli ja keskustan liikerakennuskortteli.

Alueella asuvien ja toimivien nuorten kanssa on kartoitettu näkemyksiä alueen palvelujen ja toimintojen kehittämiseksi osana hankkeeseen kytkeytyvää Tampereen yliopiston Oma Verkko - tutkimusta. Vuoden 2013 aikana on valmisteltu ammattikorkeakoulun ja toisen asteen koulutuksen mediakoulutuksen keskittämistä Tesoman läheisyydessä sijaitsevaan Ylen Mediapoliin. Kehittämismallina kuuluu media-alan yritystoiminnan keskittymän luominen. Media-alan koulutus huomioidaan Tesomajärven yläkoulun opetusohjelmassa ja toiminnoissa lukukaudesta 2014-2015 alkaen. Tesoman vuokratilayhtiöissä on toteutettu sosiaalista isännöintiä ja muuta yhteisöllistä toimintaa yhdessä alueen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Alueelle kohdistuvien kaavoitus- ja rakentamishankkeiden ja viheralueiden suunnittelutyö sekä muiden käynnissä olevien kehittämishankkeiden (mm. osallistuva budjetointi, yhteisötelevisio) toteuttaminen jatkuu vuonna 2014. Kehittämiseen liittyy Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston tutkimushankkeita. Oma Tesoma -hankkeelle on myönnetty avustusta alla esitetyn mukaisesti.

Taulukko 12. Valtion rahoitus asuinalueohjelmakohteille

Avustuksen saaja	Kohde	Avustus €, 2013	Avustus €, 2014
Tampereen kaupunki	Oma Tesoma -hankekustannusten avustus	58 440	146 080
Tampereen kaupunki	Oma Tesoma -investointiavustus	193 000	
Tampereen yliopisto	Oma Verkko -hanke	20 694	153 429
Tampereen yliopisto	Oma Paja -hanke	97 820	
Tampereen yliopisto	Osallistava budjetointi asukaslähtöisessä kaupunkisuunnittelussa		102 637
Tampereen teknillinen yliopisto	Segregaation ehkäiseminen ja alueen elinvoiman lisääminen uudistavan aluekehittämisen avulla, SEULI	22 598	90 159
Tampereen teknillinen yliopisto	Lähiökerrostalojen ja asuntojen muutossuunnittelun mallit	76 218	77 133
Tampereen teknillinen yliopisto	Lähiökehittämisen oppimateriaalituotanto	22 431	117 533
Yhteensä		473 201	686 971

5.5 Asumisen energiatehokkuuden parantaminen

Toimenpiteet:

- Valtion korjaus- ja energia-avustukset, valtion avustusten kehitys
- Uudisrakentamisen energiatehokkuuden edistäminen neuvonnalla ja valistuksella, seudullinen neuvonta RANE

Seurantakohde: kuntien korjausrakentamisen ja energianeuvonnan palvelujen kehittyminen

Toteutus: Kunnat toteuttavat korjausrakentamisen ja energianeuvonnan lakisääteisiä palveluita viranomaispalveluna rakennusvalvontansa kautta. Rane, eli rakentamisen ja asumisen vapaaehtoinen energianeuvonta, hakee muotoaan kaupunkiseudullisena vapaaehtoisen neuvonnan palveluna. Se toimii osoitteessa www.neuvoo.fi.

Tampereen kaupungin ECO2-ohjelman alla on käynnissä 2013-2015 eri toimijoiden verkostohanke TARMO, jonka tavoitteena on kehittää Tampereen seudun asuinalueita energiatehokkaiksi. Hankkeessa järjestetään korjaus- ja energianeuvontaa alueen taloyhtiöille, kiinteistötoimijoille ja asukkaille. Vapaaehtoisesta muusta neuvonnasta huolehtii Ekokumppanit Oy yhteistyössä Motivan kanssa.

Taulukko 13. Kuntien myöntämät korjaus- ja energia-avustukset 2013 (2012)

Kuntien myöntämät korjausavustukset			Kuntien myöntämät energia-avustukset		
	2013 (2012)			2013 (2012)	
	asuntoja	€		asuntoja	€
Kangasala	91 (27)	61 723 (25 138)	Kangasala	74 (225)	33 802 (158 608)
Lempäälä	3 (17)	4 745 (763)	Lempäälä	83 (123)	25 885 (62 244)
Nokia*	* (283)	* (21 571)	Nokia	* (241)	* (93 659)
Orivesi*			Orivesi		
Pirkkala	182 (141)	40 751 (38 849)	Pirkkala	70 (188)	30 893 (61 534)
Tampere	3 480 (4 748)	354 490 (380 640)	Tampere	3 437 (2 179)	974 450 (1 089 200)
Vesilahti	0	0	Vesilahti	0	0
Ylöjärvi	253 (239)	53 823 (59 332)	Ylöjärvi	172 (182)	58 806 (174 862)
Kaupunkiseutu		515 532 (526 293)	Kaupunkiseutu		1 123 836 (1 640 107)
*Nokian ja Oriveden tiedot puuttuvat			*Nokian ja Oriveden tiedot puuttuvat		

6 Elinkeinoelämän kasvun tukeminen

Elinkeinoelämän kasvun tukemiseen liittyviä toimenpiteitä toteutetaan MAL-kokonaisuudessa. Elinkeinonäkökulman roolia aiesopimuksessa on syytä vahvistaa jatkossa.

Erillisenä elinkeinoelämän kasvun toimenpiteenä aiesopimuksessa on Tampere-Pirkkalan lentoaseman alueen kehittäminen. Kunnat osallistuvat lentokentän kakkosterminalin kehittämiseen 1,1 M€:lla. Vuonna 2013 kunnat toteuttivat AIRRport-visiotyön lentokenttätöiminnan ja -alueen kehittämisestä.

Valtakunnallisen lentoliikennestrategian väliraportti valmistui joulukuussa 2013.

6.1 Tampere-Pirkkalan lentoaseman alueen kehittäminen

Toimenpiteet:

- Valtakunnallisen lentoliikennestrategian yhteydessä selvitetään Tampere-Pirkkalan lentoaseman roolia ja liikenteen kasvunäkymiä sekä palvelutason parantamistarpeita
- Alueen maankäytön suunnittelun edistäminen
- Alueen joukkoliikennetarjonnan kehittäminen.

Seurantakohteet:

- *LVM:n lentoliikennestrategia*
- *Alueen maankäytön suunnittelun eteneminen*
- *Alueen joukkoliikenteen kehittyminen*

Toteutus: Valtakunnallisen lentoliikennestrategian väliraportti valmistui joulukuussa 2013. Valmistelut jatkuvat, ja vuonna 2014 tehdään selvityksiä kaukohenkilöliikenteen tasosta ja saavutettavuudesta sekä työpaikoista ja kentän vaikutuksista alueellisesti työllisyyteen.

Kaupunkiseutu on eri toimin sitoutunut lentokentän tulevaisuuteen ja sen kehittämiseen. Seutuhallitus on yhdessä Tampereen kaupungin, Pirkanmaan liiton ja Tampereen kauppakamarin kanssa antanut lentoliikennestrategian väliraportista LVM:lle lentokentän kehittämistä tukevan lausunnon. Kaupunkiseudun kunnat ovat myös yhdessä varautuneet 1,1 milj.euron osuuksin rahoittamaan lentokentän nykyisen kakkostermiinalin uudistamista.

Tampereen pormestarin asettama kehittämistyöryhmä tarkasteli vuoden 2013 aikana kansainvälisen lentoaseman tarvetta ja merkitystä kaupunkiseudulle, ideoi mahdollisuuksia ja esitti kehittämistoimenpiteitä. AiRRport –tulevaisuuden lentoasemakonsepti julkaistiin helmikuussa 2014, jolloin myös sen levittäminen kansallisille avaintoimijoille käynnistettiin.

Lentokentän saavutettavuus ja kehittäminen huomioidaan uudistettavana olevassa rakennesuunnitelmassa. Lentokentän joukkoliikennetarjontaa kehitetään osana 30.6.2014 käynnistyvää seudun joukkoliikenneuudistusta. Lentoaseman alueen ja sen saavutettavuuden kehittäminen huomioidaan myös Pirkanmaan maakuntakaavan laadinnassa.

7 Liikkumisen tapojen uudistaminen

Kulikutapajakauma on hitaasti muuttumassa tavoiteltuun suuntaan. Voimakkaan väestön kasvun vuoksi henkilöautoilun absoluuttinen määrä on edelleen lisääntynyt vaikka kulkutapaosuuden kasvu onkin maltillisesti taittumassa. MAL-aiesopimuksen ja erillisten kehittämisohjelmien mukaiset toimenpiteet ovat edenneet sovitulla tavalla. Kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikenteen käyttöä on edistetty useilla pienillä toimilla liikkumisen ohjauksesta älyliikenteen kehittämiseen ja hankkeiden suunnitteluun ja ohjelmointiin. Seudullista raideliikenteen kokonaisratkaisua on valmisteltu rakennesuunnitelmatyön ja maakuntakaavoituksen yhteydessä. Kaavoituksen kohdentuminen ja asuntotuotannon toteutuminen joukkoliikenteen laatuikäytille ja keskustoihin edistää osaltaan joukkoliikenteen palvelutason nostamista.

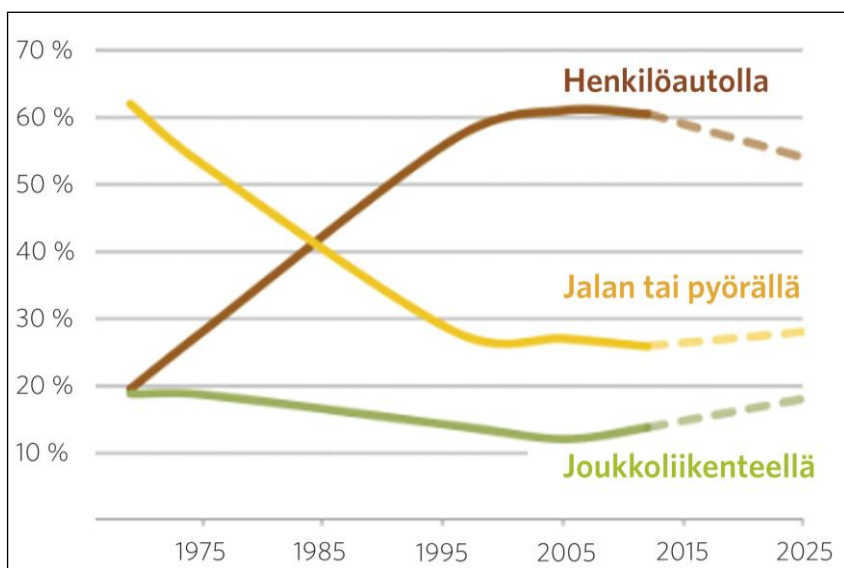
Kaupunkiseudun liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on seudun sisäisen liikenteen toimivuus ja kestävyys. Toimenpiteillä pyritään lisäämään joukkoliikenteen ja kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuksia, tuottamaan turvallinen, tehokas ja taloudellinen kokonaisjärjestelmä sekä tukemaan maankäytön eheytymistä.

Seurantakohde: Eri kulkumuotojen liikennemäärien kehittyminen kaupunkiseudulla

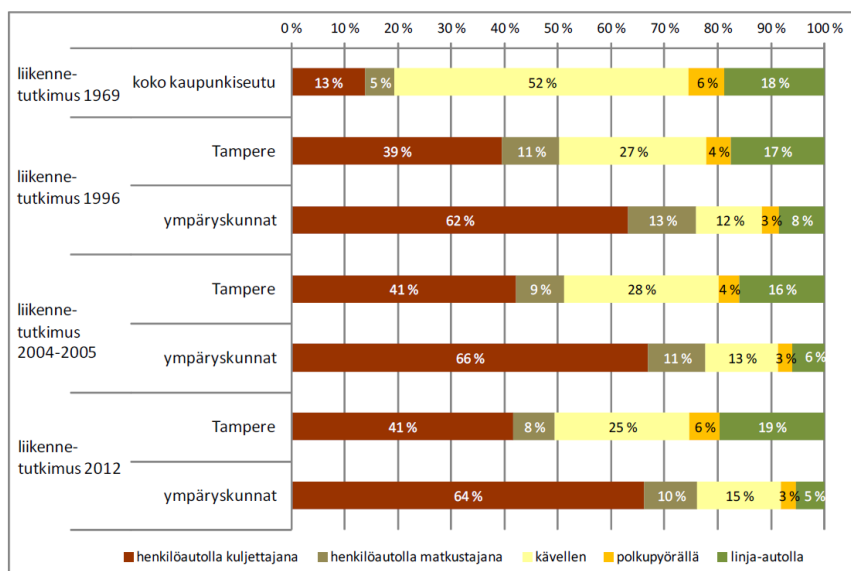
Toteutus: Tampereen kaupunkiseudun ja Pirkanmaan liikennetutkimus 2012 valmistui keväällä 2013. Kaupunkiseudulla on pitkään jatkunut henkilöautoilun kulkutapaosuuden kasvu, jonka maltillinen taittuminen näkyi liikennetutkimuksen tuloksista. Vastaavasti joukkoliikenteen

kulikutapaosuus on kääntynyt nousuun. Muutos ei kuitenkaan kohdistu tasaisesti koko kaupunkiseutuun. Joukkoliikenteen kulikutapaosuus on Tampereen kaupungin alueella noussut noin kolme prosenttiyksikköä, mutta hieman pienentynyt Tampereen kehyskunnissa. Jalankulun osuus on Tampereella puolestaan selvästi vähentynyt ja kehyskunnissa hieman lisääntynyt. Tampereen kaupungin alueella pyöräilyn osuus on selvästi lisääntynyt ja kehyskunnissa pysynyt ennallaan.

Kulikutapajakauman muutos on oikeansuuntainen, mutta ei riittävä. Voimakkaan väestön kasvun vuoksi henkilöautoilun absoluuttinen määrä lisääntyy edelleen. Uuden maankäytön ja täydennysrakentamisen kohdentamista joukkoliikenteen laatukäytävälle ja keskustoihin tulee edelleen jatkaa. Myös joukkoliikenteen palvelutasoa tulee nostaa merkittävästi. Kävelyn ja pyöräilyn asemaa tulee edelleen vahvistaa erityisesti keskustoissa, muilla lyhyillä matkoilla ja joukkoliikenteeseen yhdistettynä.

Kuva 10. Kulikutapajakauman kehitys ja tavoite Tampereen kaupunkiseudulla. lähteet: kaupunkiseudun liikennetutkimukset 2012, 2004-2005, 1996 ja 1969

Kuva 11. Kulikutapajakauman kehitys Tampereella ja kehyskunnissa 1969-2012. lähde: kaupunkiseudun liikennetutkimus 2012

7.1 Liikkumisen ohjauksen kehittäminen

Toimenpide: Liikkumisen ohjauksen kehittäminen osana liikennejärjestelmätyötä

Seurantakohde: Liikkumisen ohjauksen kehittyminen kunnissa

Toteutus: Liikkumisen ohjauksella tarkoitetaan kestävän liikkumisen eli kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edistämistä erilaisin kannustavin toimenpitein kuten markkinoinnilla ja palveluja kehittämällä. Vuonna 2013 toteutettiin Tampereen kaupungin ja Liikenneviraston rahoittamana pilottihanke ”Liikkumisen ohjauksen palvelukeskus 2013”. Hankkeessa keskityttiin liikkumisen ohjaukseen ja työmatkalipun markkinointiin työpaikoilla. Tamperelaisille hanke tuli tutuksi lisäksi Pyöräilyviikkoon ja Liikkujan viikkoon keskittyneen monipuolisen tapahtumatarjonnan kautta. Hankkeen aikana ylläpidettiin sivustoa www.liikkumisenohjaus.fi Hankkeen toteutti Ekokumppanit Oy. Hanke jatkuu myös vuonna 2014, jonka aikana on tavoitteena päättää liikkumisen ohjauksen seudullisesta toimintamallista.

7.2 MAL-hankkeiden toteutuminen

Toimenpide: MAL-hankkeiden toteuttaminen

Seurantakohde: MAL-toimenpiteiden toteutuminen valtion ja kuntien osalta

Toteutus: Vuoden 2013 aikana on ohjelmoitu MAL-hankkeiden toteutusta ja sovittu hankkeiden toteutusjärjestyksestä sekä käynnistetty kohteiden suunnittelu. Vuoden 2014 aikana toteutettaviin kohteisiin on varauduttu kuntien talousarvioissa. Työ etenee suunnitellusti. Pienten liikennejärjestelmähankkeiden toteutustilanne on esitetty seurantaraportin liitteessä.

7.3 Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman 2030 toteuttaminen

Toimenpide: Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman kärkitoimenpiteiden toteuttaminen

Seurantakohteet:

- Seudullisten pyöräilyn laatukäytävien suunnittelun ja toteutuksen edistyminen
- Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman kärkitoimenpiteiden toteutuksen eteneminen
- Mal-rahoituksen kohdentaminen keskustojen ja seudullisten laatukäytävien kehittämishankkeisiin

Toteutus: Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman 2030 edistämisyhmä on priorisoinut kehittämisohjelmassa esitetyistä 31 kärkihankkeesta kuusi vuosien 2014–2015 aikana edistettävää toimenpidettä. MAL-hankkeena kehitetään vuosina 2014–2015 seudullisia pyöräilyn pääreittejä väleillä Tampere-Kangasala ja Tampere-Pirkkala. Molempien reittien esisuunnitelmia tehtiin vuoden 2013 aikana. Reittien toteutukseen on varattu rahoitus kuntien talousarvioissa vuodelle 2014. Myös pyöräilyn viitoitussuunnitelman laatiminen on käynnistetty vuonna 2013. Työn aikana on havaittu kansallinen tarve opastusjärjestelmän kehittämiselle, joten työtä tehdään yhteistyössä Liikenneministeriön, Liikenneviraston ja Helsingin kaupungin kanssa. Kangasalan kunta ja Ylöjärven kaupunki käynnistivät vuonna 2013 kunnan kävelyn ja pyöräilyn kuntakohtaisten kehittämisohjelmien laatimisen. Ylöjärven suunnitelma toimii valtakunnallisena pilottina kuntakohtaisen suunnitelman laatimisesta.

7.4 Joukkoliikenteen edistäminen

Toimenpiteet:

- *Palvelutarjonnan lisääminen*
- *Valtakunnallisen lippujärjestelmän kehittäminen, oheispalveluiden ja informaatiojärjestelmän parantaminen*
- *Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennetuen nostaminen*

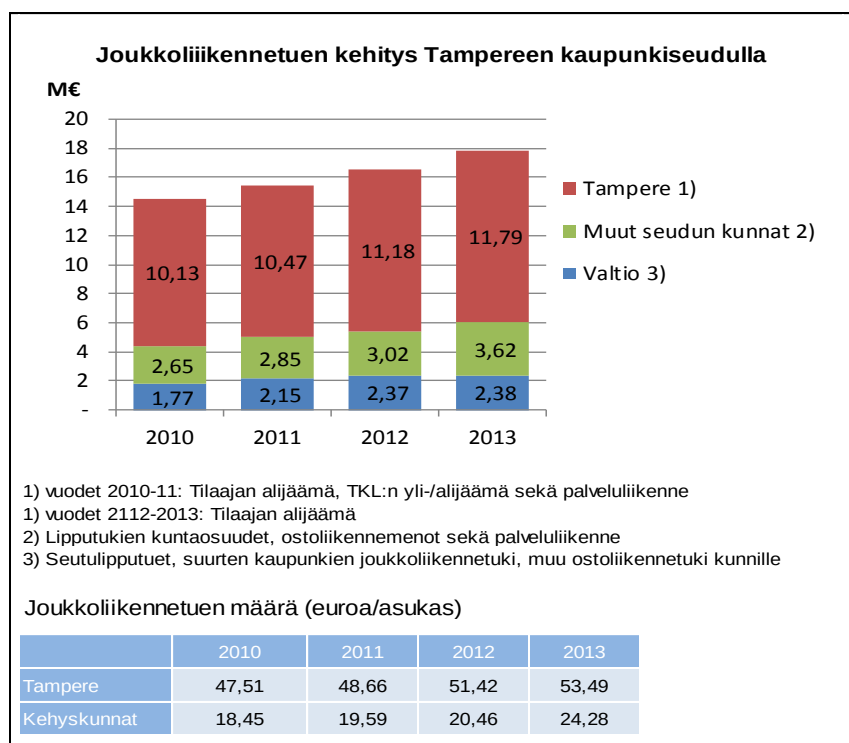
Seurantakohteet:

- *Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan toimet joukkoliikenteen kehittämiseksi*
- *Kaupunkiseudun joukkoliikennetuen ja –matkojen määrän kehitys*

Toteutus: Seudullisena viranomaisena toimiva kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta on vastannut 30.6.2014 käynnistyvän seudullisen joukkoliikenteen toteutuksen valmistelusta. Vuoden 2013 aikana on kilpailutettu Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Pirkkalan ja Vesilahden suuntien joukkoliikennekokonaisuudet. Lisäksi on valmisteltu vyöhykkeisiin perustuvaa taksajärjestelmää.

Tampereen joukkoliikenne on ollut mukana perustamassa valtakunnallista TVV Lippu- ja maksujärjestelmä Oy:tä. Yhtiön tarkoituksena on hankkia, kehittää ja ylläpitää joukkoliikenneviranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää. Tampereen seudulla uuteen lippujärjestelmään siirryttäneen vuonna 2016.

Kaupunkiseudun joukkoliikennetuen määrän kehitys on ollut myönteistä. Samaan aikaan kuitenkin arvonlisäveron ja polttoaineveron nousu ovat aiheuttaneet joukkoliikenteen kustannusten nousua yhteensä noin miljoona euroa vuodessa.

Lähde: Tampereen joukkoliikenne

Kuva 12. Joukkoliikennetuen kehitys Tampereen kaupunkiseudulla 2010–2013

Vuoden 2013 matkustajamäärätietoja ei ole kattavasti käytettävissä, koska seudullisen joukkoliikenteen toteuttamiseen on osallistunut useita yrittäjiä. Matkustajamäärien ja tarjonnan seuranta on mahdollista 30.6.2014 käynnistyvistä seudullisesta liikennekokonaisuudesta.

7.5 Kaupunkiraitiotien toteutus

Toimenpiteet: Kaupunkiraitiotien toteutus Tampereelle ja seudullinen linjaus

Seurantakohteet:

- *Kaupunkiraitiotiehankkeen päätöksentekotilanne*
- *Seudullisen linjauksen päätöksentekotilanne*
- *Maankäytön kohdentuminen kaupunkiraitiotien vaikutusalueelle*

Toteutus: Raitiotien suunnittelua on jatkettu vuonna 2013 yleissuunnitelman laatimisella. Hankkeen toteuttamisesta päätetään Tampereen kaupunginvaltuustossa yleissuunnitelman ja tarkemman kustannusarvion valmistumisen jälkeen kesäkuussa 2014. Seudullisia linjauksia on käsitelty rakennesuunnitelman uudistamisen yhteydessä ja työ jatkuu edelleen vuonna 2014. Tampereen kaupungin maankäytön suunnittelussa ja rakennesuunnitelman uudistamisessa on huomioitu raitiotiesuunnittelu ja täydennysrakentamisen mahdollisuuksia on tutkittu raitiotien vaikutusalueella.

Valtion osallistuminen Tampereen raitiotien rahoitukseen on käsitelty liikennepoliittisessa selonteossa 2012. Selonteon mukaisesti valtio on valmis tulevaisuudessa osallistumaan suurten kaupunkiseutujen, kuten Tampereen kaupunkiseudun, raideliikenneinvestointien rahoittamiseen 30 prosentin osuudella. Hankkeiden tarkat rahoitusosuudet päätetään kuitenkin tapauskohtaisesti erikseen.

Joulukuussa 2013 valtio myönsi Tampereen kaupungille avustusta raitiotien yleissuunnitelman ja sen taustaselvityksien tekemiseen yhteensä 0,25 miljoonaa euroa.

7.6 Lähijunaliikenteen kehittämisohjelman toteuttaminen

Toimenpiteet:

- *VR-seutulipun käyttöönotto*
- *Lisävuorojen hankinta*

Seurantakohteet:

- *Seutulippujärjestelmän laajentaminen juniin ja junamatkojen määrän kehitys*
- *Lähiliikenteen vuorotarjonnan kehitys*
- *Valtion ostoliikenteen kohdentuminen raideliikenteeseen*

Toteutus: Lähijunaliikenteen kehittämisohjelman toteutus on alkanut ensimmäisen vaiheen toteutumisella. Liikenne- ja viestintäministeriö, Tampereen kaupunki ja VR-Yhtymä allekirjoittivat maaliskuussa 2013 sopimuksen kokeilusta, jossa Lempäälän ja Nokian asukkaat voivat käyttää myös junaa seutulienteessä 1.7.2013 alkaen. Kokeilun aikana asiakas voi matkustaa seutulipulla bussilla Tampereen kaupunkiseudulla sekä junalla oman kotikunnan ja Tampereen välisessä liikenteessä. VR-seutulippuja myytiin vuoden 2013 aikana yhteensä 611 kpl. Kiinnostus lippua

kohtaan oli arvioitua suurempaa, ja myyntimäärät lisääntyivät kokeilun edetessä. Lipuilla tehtiin keskimäärin 36,8 matkaa kuukaudessa ja matkoista noin 25 % tehtiin junalla. Seutulippukokeilu kestää vuoden, minkä jälkeen toimintatapa jatkuu pysyvästi. Vuonna 2014 valmistellaan seutulippualueen laajentamista. Kehittämishjelman toisessa vaiheessa lisätään vuorotarjontaa. Neuvottelut lisävuorojen hankinnasta mm. Nokian suunnalle käynnistetään keväällä 2014.

7.7 Etelän suunnan lisäraiteiden ja seisakkeiden toteuttaminen

Toimenpide: Lisäraiteiden ja seisakkeidensuunnittelun jatkaminen

Seurantakohde: Seisakesuunnittelun ja lisäraidesuunnittelun eteneminen

Toteutus: Toijala ja Tampere välille on laadittu lisäraiteiden aluevaraussuunnitelma vuonna 2012. Suunnitelmassa varaudutaan kolmansiin ja neljänsiin raiteisiin Toijalan ja Tampereen välillä. Lisäraiteiden tarkempi suunnittelu tehdään, kun niiden rakentamiselle on osoitettu rahoitus.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040 laadinnan yhteydessä otetaan kantaa raideliikenteen kokonaisratkaisuu. Suunnitelmavaihtoehtoissa on esitetty lähijunaliikenne ja uudet asemanseudut ja seisakkeet Lempäälän ja Nokian suuntiin.

7.8 Älyliikenteen keinojen hyödyntäminen

Toimenpide: Liikenneverkon ohjauksen, häiriöhallinnan ja ajantasaisen tiedotuksen kehittäminen älyliikenteen keinoin.

Seurantakohde: Älyliikenteen kehittämisen eteneminen

Toteutus: Tampereen kaupunki perusti vuonna 2012 yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön sekä muiden alan toimijoiden kanssa ITS Factoryn. Tässä avoimeen dataan perustuvassa innovaatio-, kokeilu- ja kehitysympäristössä yritykset voivat kehittää ja testata älyliikenteeseen liittyviä palvelujaan ja niiden yhteensopivuutta. Palveluiden ja sovellusten tavoitteena on kannustaa henkilöautoilun sijaan ympäristöystävällisempien kulkutapojen käyttöön.

Liikennevalo-ohjausta kehitetään jatkuvasti. Vuonna 2013 valmistui Tampereen kaupungin liikennevalojen yleissuunnitelma sekä suunnitelma jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden liikennevalo-ohjauksesta Tampereen keskusta-alueella ja pyöräilyn pääreiteillä. Vuonna 2013 toteutettiin joukkoliikenne-etuisuuksia Tampereen ja Pirkkalan alueella.

7.9 Väyläinvestointien edistäminen uuden liikennepolitiikan hengessä

Toimenpiteet:

- *Yhteysvälihankkeiden toteuttamisvalmiuden parantaminen*
- *Ojala-Lamminrahka –alueen toteutumisesta valtatielle 12 Tampere-Kangasala kohdistuvien toimenpidetarpeiden ja niiden kustannusten selvittäminen*

Seurantahteet:

- *Tiehankkeiden eteneminen*
- *Oikoradan maankäyttövarausselvityksen eteneminen*

Toteutus: Oikoradan maankäyttövarauksen suunnittelu käynnistettiin vuonna 2013 osana laajempaa kaupunkiseudun läntisten liikennehankkeiden selvitystä Pirkanmaan ELY-keskuksen, Pirkanmaan liiton ja Liikenneviraston toimesta.

Valtatien 3 kehittämisestä välillä Ylöjärvi–Hämeenkyrö laadittiin vuonna 2013 yleissuunnitelmaa. Vuonna 2014 käynnistyvät valtatien 9 välin Tampere–Orivesi ja valtatien 3 välin Tampere–Vaasa kehittämiskäytösuunnitelmien uudelleenarvioinnit sekä valtatien 12 välin Tampere–Kangasala yleissuunnitelman ja ympäristövaikutusten arvioinnin laatiminen.

8 Palveluverkon yhtenäinen tarkastelu

8.1 Seudullinen palveluverkko

Toimenpiteet:

- *Laaditaan seudulliset periaatteet palveluverkon suunnittelulle ja käytölle*
- *Kehitetään yhteisesti palveluita yhteissuunnittelualueilla*

Seurantakohteet:

- *Palveluverkon seudullisten periaatteiden hyväksyminen ja soveltaminen*
- *Palvelujen yhteinen kehittäminen*

Toteutus:

Palveluverkon seudullisten periaatteiden valmistelu käynnistettiin rakennesuunnitelman uudistamisen rinnalla. Periaatteiden valmistelussa kiinnitetään huomiota julkisten ja kaupallisten palvelujen sijaintisynergiaan sekä palvelukeskittymien saavuttamiseen kestäväillä kulkumuodoilla. Fyysistä näkökulmaa täydennetään palvelujen uudistumista koskevilla toiminnallisilla visioilla.

Raja-alueiden palveluyhteistyö on kehittynyt sekä Ojala-Lamminrahkan –alueen suunnittelussa että Partola-Härmälä –alueen suunnittelussa.

Liite 1. Pienten liikennejärjestelmähankkeiden toteutustilanne

Hanke	Tavoitteet	Tilanne 3/2014
Joukkoliikenteen edistäminen, 5 Meur		
Tampere , VT 12, Teiskontien joukkoliikennekaista länteen välillä Lääkärintie - Hervannan valtatie (2,0 M€)	VT12/Teiskontien on kaupunkiseudun merkittävimpiä joukkoliikenteen laatuikäviä, joka palvelee Itä-Tampereen, Oriveden ja Kangasalan alueita. Kolmella hankkeella parannetaan joukkoliikenteen sujuvuutta.	Toimenpideselvitys valmistunut 2013. Käynnissä tie-, katu- ja rakennussuunnitelmien laatiminen. Toteutus 2015.
Tampere , VT 12 liittymä- ja kaistajärjestelyt Niihamankatu/Heikkiläntie (0,4 M€)		
Tampere , VT 12 liikennevalo-ohitus ja joukkoliikennekaista Ali-Huikkaantie - Lääkärintie (0,5 M€)		
Pysäkkiverkon kehittäminen (parantaminen, katosten rakentaminen, uudet pysäkit) (0,3 M€)	Pysäkkiverkon kehittämisellä nostetaan kaupunkiseudun joukkoliikenneinfrastruktuurin laatutasoa lukuisilla pienillä toimenpiteillä.	Tarveselvitys valmistunut 2013. Hankekortit ja toteutus 2014-2015.
Polkupyörien liityntäpysäköinnin kehittäminen (0,3 M€)	Lukuisilla pienillä toimenpiteillä korjataan liityntäpysäköinnin olemassa olevia puutteita	
Lempäälä , Liityntäpysäköintialue: VT 3 / mt 309 / mt 130 Sääksjärvi (0,2-0,5 M€)	Järjestelyillä parannetaan Sääksjärven moottoritie liittymän pikavuoropysäkkien runsaan bussitarjonnan käytettävyyttä. Myöhemmin se palvelee myös lähijuna-aseman kehittämistä.	Suunnittelu käynnissä. Toteutus 2015.
Ylöjärvi , VT3-Metsäkylä uusi joukkoliikenneväylä (0,75 M€)	Uuden väylän avulla Hämeenkyrön suunnan seutubussiliikenne palvelee Metsäkylän alueen.	Tiesuunnitelma hyväksytty 2012 ja rakennussuunnittelu käynnistetty 2013. Toteutus 2014.
Nokian rautatieaseman liityntäpysäköinnin kehittäminen (0,1-0,3 M€)	Toimenpiteillä korjataan olemassa olevat puutteet tärkeän lähi- ja kaukoliikenteen aseman käytettävyydessä	Suunnittelu käynnissä. Toteutus 2014.

Hanke	Tavoitteet	Tilanne 3/2014
-------	------------	----------------

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen, 2 Meur

Pirkkala-Tampere kevyen liikenteen laatukäytävä (0,8 M€)	Kuntakeskusten välille kehitettävät laatukäytävät ovat keskeisiä kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman toimenpiteitä.	Esiselvitykset valmistuneet 2013. Rakennussuunnittelu käynnistetty. Toteutus 2014-2015.
Kangasala-Tampere kevyen liikenteen laatukäytävä (0,8 M€)		
Seudullinen pyöräilyn viitoitussuunnitelma (0,2 M€)	Viitoitussuunnitelma on osa informaation parantamista ja kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman mukaista edistämistä.	Viitoituksen kehittäminen käynnistetty 2013. Viitoitussuunnittelu ja toteutus vuosina 2014-2015.
Orivesi , kevyenliikenteen väylä kantatiellä 58 välillä Uotilantie - koulukeskus (0,15 M€)	Pienellä toimenpiteellä parannetaan kävelyn ja pyöräilyn verkkoa koulukeskuksen lähellä ja kehitetään keskustaa.	Tiesuunnitelma valmistunut 2013. Rakentaminen 2014.

Keskustojen kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittäminen, 3 Meur

Kangasalan keskustan kehittäminen; Kangasalan tien kierto liittymä (0,6 M€)	Toimenpiteet liittyvät laajempiin keskustan kehittämishankkeisiin ja niillä luodaan edellytykset kaupunkimaisen kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kehittämiselle eri kunnissa ja tuetaan myös joukkoliikenteen edellytyksiä.	Asemakaava vahvistettu ja katusuunnitelma valmistunut 2013. Rakentaminen 2014.
Pirkkalan keskustan kehittäminen; Naistenmatkantien ja Lentoasemantien kierto liittymä, joukkoliikennejärjestelyt (0,6-1 M€)		Tiesuunnitelmaa laadittu 2013. Toteutus 2015.
Ylöjärven keskustan kehittäminen, Viljakkalantien ja Kuruntien kierto liittymä (0,6 M€)		Tie- ja rakennussuunnitelman laatiminen on käynnistetty 2013. Toteutus 2015.
Lempäälän keskustan kehittäminen; Tampereentien ja Pirkkalantien kierto liittymä (0,6 M€)		Tiesuunnitelma valmistunut 2013. Rakentaminen 2014.
Vesilahden keskustan kehittäminen , Rautialantien parantaminen (0,2 M€)		Vuonna 2013 käynnistetty tiesuunnitelman laatiminen. Suunnittelua jatketaan ja toteutus 2015.